



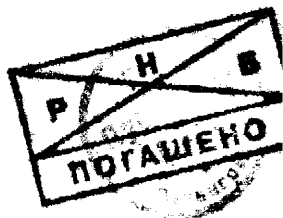
Enimamade Nõukogude Wabariikide
Liidu Rahwaste Kesk-kirjastus

Kõigi maade töölised, ühinege!

G. SINOWJEW

PROLETAARNE REWOLUTSIOON JA KOOLIÕPETAJASKOND

Kõne üldliiklulisel kooliõpetajate kongressil,
13. jaanuaril 1925 a.



MOSKWA — 1925

Eesti Kirjastuse Ühisuse
trükk, Leningrad's.

Тип. „Коминтент“ СССР. Изд-ва Ленинград, Екатеринбургский просп. 87.
Ленинградский тракт № 3941. Тираж 1000 — 6 лст.

Tuleb täitsa awameelselt läbirääkida.

— Seltsimehed, — omas terwituses üldliidulisele kooliõpetajate kongressile, kirjutas N. K. Krupskaja, et ta väga kannatamatult seda kongressi ootab. Ma pean tunnistama, et kuulun ka nende hulka, kes teatud kannatamatusega seda kongressi ootasid. (Kiiduawaldused). Ja enesest mõistagi, seltsimehed, ei oodanud ma teda mitte selleks, et siin juhust leida teiega komplimente wahetada, waid selleks, et wõimalust saada seesuguse täitsa töötawate kihtide rühmaga, nagu teie seda olete, täitsa awameelselt läbirääkida, ja selleks, et kogu tarwilise selgusega üles seada rida küsimusi, mis meie maad huwitawad.

Minule jutustas keegi teie kongressi saadik, et ühel kooliõpetajate kreisi konwerentsil, mis kongressi eel ärapeeti, partei komitee sekretäär on kooliõpetajate poole pööranud ligikaudu seesuguse kõnega: seltsimehed, meie, parteiline organisatsioon, oleme pea nagu peigmehe osas, ja teie, kooliõpetajaskond, nagu pruudi osas, kelle juure meie tuleme käe ja südame pakkumisega. (Naer). Ja tema on pruudile ettepannud mitte häbeneneda, nagu see mõnikord seesugustel juhtumistel wiisiks wõetud. Ma ei pea niisugust wõrdlust tabawaks. Seltsimees, kes mulle sellest pajatas, tähendas — ja täitsa õieti — et

see olnud liig magus-lääge. Ma arwan, seltsimehed, et ka meie läbirääkimine siin peab kõige pealt waba olema igasugusest läägest meelitusest. Meil tuleb täitsa awameelselt rääkida küsimustest, mis meie ees seisawad.

Meil tuleb iseendile selgeks teha ja siis ka jõudumööda teistele seletada, kuidas see on juhtunud, et käesolew kongress alles 1925 aastal ära peetakse. Kuidas on juhtunud, et me kaua, wördlemisi kaua aega ühist keelt pole leidnud?

Me tulime praegu teie juure, kui kogu töölisteklass esitajad ühe töötawate kihtide rühma juure, kes terve rea temast äraolenemata tingimuste tõttu, asjade objektiivse seisukorra tõttu, alles praegu proletaarse jalawäe põhimassiga, töölistklassi põhihulgaga lõpulikult ühineb. Ainult seesugune küsimuse ülesseadmine wõib käesolewa koosoleku wääriline olla.

Meie rewolutsiooni õpetundidel õpiwad kõigi maade töölistes.

Ma arwan, seltsimehed, et meie kohus on awameelselt minewiku küsimustel peatada. See kohus tuletub muu seas sellest, et meil on kindlad rahwuswahelised kohustused. Meie maa on paljuil põhjustel esimese proletaarse rewolutsiooni läbi teinud ja annab sellesama tõttu terve rea õpetunde kõigi maade töölisteklassile. Need teist, kes Marksi töödega tuttawad on, teawad selgesti, et ajalooliste wahejuhtumiste põhjal, mis 1849—49 aasta rewolutsiooni ja hiljem 1870—71 aastal

tate sündmusi küllastasid, — et nende ajalooliste wahejuhtumiste põhjal Marks kui teadusliku sotsialismi alusepanija, kogu inimsugu õpetas. Te teate tema tähelepanuwäärilist raamatut Prantsusmaa klassiwõitlusest ja tema teisi sarnaseid kirjatöid. Seda enam oleme kohustatud õppima klassiwõitluse arenemisest omal maal, sest meie rewolutsioon oma ulatuse poolest on wõr-ratu suurem kõigist neist rewolutsioonidest, mida Marksil wõimalik oli näha. Me oleme kohustatud meie rewolutsiooni klassiwõitluse õpetundidest aru saama, me oleme kohustatud neid iseendile selgeks tegema ja teatud määral kaasaeglaste ja teiste maade töötawate kih-tide ees selgitama.

Pole vähematki kahtlust, et eeltulewates proletaarlistes rewolutsioonides on rida silmapilke, mis tähtsal määral meie omi meele tuletawad. Muidugi, oleks ju lapsikus omale ettekujutada, et kõik tulewased rewolutsioonid täpipealt nii kujuneksid nagu meie rewolutsioon. Sotsiaalne elu-olu põimistik on reas mais koguni teine, nende rahwuswaheline seisukord koguni isesugune. Kuid kahlemata tuleb ka palju sarnaduslikku ette. Ja peaaegu kindlasti wõib etteütelda, et sarnadus awaldub ka selles, et terwed intelligentlikud proletariaadi kihid, wististi, terwes reas mais teatud muudatus-tega ligikaudu sedasama üle elawad, mida üle elas sa-manne kiht meie esimeses proletaarses rewolutsioonis.

Rewolutsiooni terawal arenemisjärgul ei jõua kõik töötawad kihid sündmuste tõtule järele.

Meie teiega, seltsimehed, elame piirjoones, mida kõige üldisemal kujul wõiks iseloomustada kui üleminekut kodanlise diktatuuri juurest proletariaadi diktatuuri juure, misjuures proletariaadi diktatuur omakord on-wõrdlemisi lühikeseajaliseks, — tahame loota, — üleminekuks sotsialismi täiele wõidule. Teiste sõnadega, meie põlw elab seesugusel silmapilgul, mil wanad, kümnete aastate wiisi, poolesaja ja saja aastate wiisi pidanud toed wankuwasse, tasakaalutusse seisukorda saawad. Meie põlw on proletaarlikkude rewolutsioonide ajajärgu kaasaeglaseks. See mis paistis aastasadade jooksul kindlaks kujunenud, muutub otse meie silme ees. Ja sellest tulebki, et kaugelt mitte kõik töölistegi kihid kiiresti kuhjuwate sündmuste arenemise käigus järele ei jõua. Ma nägin wälismaal suurtes mitmekordsetes majades pöörlewaid treppe. Kui te seesugusele sel silmapilgul astmele pole jõudnud sattuda, mil ta pöörleb, kui te ka pool sekundit mööda lasete, siis lendate kindlasti uperkuuti alla. Midagi selletaolist sünnib meie ülemineku ajajärgul paljude töötawate kihtidega. Kui wana, kindlaks kujunenud kodanlik ühiskond liikuma lööb, kui pääle kaswab uus ühiskond, siis lendab see töötaw kiht, kes liikuwale astmele, mis mõnikord ainult minuti peatab, õigel ajal pääle pole saanud — uperkuuti alla ja peab pärast seda redelile ronimist uuesti otsast pääle alustama.

Kool — kodanliku wõimu tööriist.

Seltsimehed, kodanlus ei walitse mitte üksi palja wägiwalla läbi. Temal on olemas terve süsteem pidemeid riigi walitsemiseks oma klassilistes huwides. Ta ei walitse mitte ainult täägi abil, waid ka kooli, parlamendi, ajakirjanduse, teatri j. m. j. m. abil. Kool etendab selles süsteemis ühte tähtsamat osa. Ükski kodanlik walitsus ei wõi maa üle walitseda ilma kooli waldamata. Selleks aga, et kooli wallata, peab ta, muidugi mõista, kõige pealt waldama koolitegelasi, kooliõpetajaid. Kui kodanlus töölise peale waatab kui masina, ehk kui masina teatud hingetu lisanduse peale, siis waatab ta kooliõpetaja peale samuti, ainult selle wahega, et kooli õpetaja tema ettekujutuses peab ikkagi olema weidi enam hingestatud masinaks. Kooliõpetaja ei täida seda ülesannet, mida kodanlik ühiskond ta peale paneb, kui ta pole kodanlikus mõttes küllalt hingestatud masin. Kodanlus peab paratamata nägema oma elus seesugust silmapilku, mil teatud „masinate mäss“ lahti puhkeb. Kuid pole kahelda, et tal ka seesugused mehhanismi osakesed on, millede wastu ta wäga hoidlik, kuna ta teab, et paljugi äraripub rohkem neist kui teistest osakestest. Ja tagajärjel kujuneb seesugune seisukord, et see wõi teine teatud kiht wiimasena kodanluse wastu tõuseb.

Niisuguses seisukorras on kooliõpetajad pea kogu ilmas. Kodanlus pöörab suurt tähelepanu kooli ja järjekult ka kooliõpetajaskonna waldamisele. Kodanlus püüab

rahwahulkade südameid ja hingi wallata, selle hulgas ka noortpõlwe, algades juba koolipingist. Ja loomulik, et ta eriti hoolikalt läbi mõtleb hingestatud masina — kooliõpetajaskonna waldamist, ilma milleta ei wõi ju wallata kooli.

Meie rewolutsioonis oli üleminek kodanlikult wõimult proletaarsele — kiire ja äge.

Seltsimehed, ma olen kindel, et paljud siin saalis olijatest mitte ainult ühe, waid terve rea proletaarsete rewolutsioonide päälnägijaiks saawad. Siis meil tulebki juhus waadelda, selle ajaloolist pildistust, millest ma täna rääkisin: proletaarse rewolutsiooni silmapilgul jääb teatud töötaw kiht — kooliõpetajaskond, selle tõttu, et kodanlus wäga tema waldamise eest hoolitseb, esialgu proletaarsest põhikihist maha.

Meil oli asi weel keerulisem. Kui Läänes küsimus selles seisab, et kodanlikult wõimult otse sotsialistliku rewolutsiooni juure üle minna, peaaegu ilma mingi waheastmeita, siis oli meil asi raskem. Meil oli juba mitu aastat tagasi küsimus selles, et isewalitsuslikult tsaari, mõisnikkude wõimult üle minna kodanlikule wõimule, kodanlikule rewolutsioonile, mis meie silmade ees kõige lühema aja kestel proletaarseks rewolutsiooniks paisus. Meil oli olude põimistus palju keerulisem, ja seepärast wõis see töötaw kiht, kellest jutt, palju kergemini eksida, kui mõni kooliõpetajate rühm eesrinnalisel kodanluse maal, juhtumisel, kui seal rewolutsioon tekib.

Näe siin on selle tõsine põhjus, miks see töötaw kiht, keda te esitate, miks ta lõpuliselt ja tagasipööramata ligikaudu ainult wiimastel aastatel ja osalt ka wiimastel kuudel oma saatuse töölisteklassiga seob.

Kooliõpetajaskond seob praegu oma saatuse proletaarse rewolutsiooniga.

Ma tean, seltsimehed, et asi siin väga keeruline on. Kõne on elusatest inimestest, kellel pealegi mitmesugused kihitused selles inimmassis. Ühed tulid meie juure üle mõne kuu pärast peale Oktoobri wõitu, teised — üle mitme aasta ja mõned aga kõhklewad weel praegugi. Ma wõtan põhimassi, temast wõib julgesti öelda, et ta praegu lõpuliselt ja tagasipööramatult seob oma saatuse proletaarse rewolutsiooniga ja selle rewolutsiooni põhiklassi — töölisteklassiga. (Kiiduawal-dused).

Ja selles, seltsimehed, mõtlen ma, on käesolewa kongressi põhimõiste. Me ei hakka seewõrd sekeldama küsimusega sellest, miks see kõik teatud hiljaksjäämisega sünnik, kuiwõrd eestkätt kriipsutame alla põhjapanewat, üleilmis-ajaloolise tähtsusega tõsiasja, et kooliõpetajaskond — tähtis töötaw kiht, sotsialistlikule ehitustööle tarwiline — tagasipööramatult nüüd oma saatuse on sidunud rewolutsioonis wõimulolewa klassiga — töölisteklassiga. Ma ütlesin juba, et meie kohus, nii rahwuswahelise rewolutsiooni kui ka iseendi

suhtes, on — mindud teed lõpuni läbimõelda, tagasi-silmitsewalt ülewaadata, omale läbielatust aruanda, sest ainult siis wõime läbimindud peatüki lõpuliselt kinnilüüa ja tarwilise julgusega edasi liikuda.

Kodanlus eitab kodanliku diktatuuri olemasolu.

Teie teate seltsimehed, et kodanluse peatrumbiks kooli suhtes on „neutraalsus“ (erapooletus). Kodanlus ei ütle iialgi awalikult, iialgi ei ole tal ajaloolist südidust seda tunnistada, et tema wõim teatud klassi diktatuur on, ja et ta julgelt ja kindlalt, ilusate eesmärkide nimel, need wõi teised tagant aitawad jõud pukseerida wõtab. Kodanlusel ei wõi seesugust ajaloolist julgust olla seepärast, et ta on — warisew klass. Ainult töölisteklassil — inimkonna kõrgemale tõuswal jõul, — ainult temal wõib olla ja ainult temal tegelikult on ajaloolist julgust ütelda: jah, see, mida me teeme, on meie klassi diktatuur töö wõidu nimel, kogu inimsoo orjusest wabastamise nimel. Ja ainult sellel klassil wõib suudet olla ütelda, et oma diktatuuri nimel me julgelt wõtame iga jõu pukseerida, mida aga ainult wõtta wõime, et seega oma üleilmisajaloolist ülesannet täide wiia. Kodanlus, sääl hulgas ka kodanliku intelligentsi parem osa, eitawad kindlasti kodanliku diktatuuri olemasolu, ja ka kooli suhtes eitawad kindlasti seda, et ta neil puht-klassilik on. Hoopis wastupidi, nad rõhutawad seda, et kool neil olla wälispool-klassilik ja erapooletu.

Bernhard Shaw ei wõi marksismi äraseletada, kuid marksism wõib wäga hästi Bernhard Shaw'd äraseletada.

Ma tahaksin peatada ühel näitusel, mis selgeks tunnistuseks on, kuiwõrd wähe kõigist, mis meie patusel maakeral sünnib, aru saadakse, — näitusel, mida meile pakub üks Inglise intelligenti tähtsamatest esitajatest. Ma mõtlen nimelt Bernhard Shaw'd. Bernhard Shaw kuulub wäikekodanliku n. n. sotsialistide rühma juure, ta kuulub Inglise sotsialistide fabiaanliku rühma juure. Meie wõiksime öelda, et ta on wähemlist tüüpi Inglise intelligent. Shaw on Inglise kirjandusilma suurepäraline esitaja, terawmõtteline pilkekirjanik, draamaturg ja „edu“ pooldaja. Talle näib nagu oleks ta nõukoguwõimu tõsine pooldaja. Muidugi, ta on nõukoguwõimu poolt meie maal, kuid milgil tingimusel mitte... sellel maal, kus elab õpetatud Bernhard Shaw. Hilju oli „Iswestija“ pühade numbris paigutatud tema kiri toimetusele. Ei tea, kas juhtus teil kõigil seda kirja lugeda. Tahan temast ütelda mõne sõna.

Bernhard Shaw kiri on iseloomustaw teatud osa Lääne intelligentsile. Shaw isikus wõtan ma wäikekodanliku intelligenti parema eksemplaari, sest waevalt leiate teie meil mõnda teist seesugust peenemaitselist kirjaniku nime. Shaw silmitseb seda, mis meil sünnib. Ja tuleb wälja, et kõik, mis meil seni olnud, on tema jaoks jäänud raamatuks seitsme luku taga. Ta ei ole

sugugi meie rewolutsiooni ja meie wõitluse mõttest aru saanud, ja eriti pole ta sugugi aru saanud, mis asi marksism iseenesest on. Ta sai aru ainult sellest, et aade wõitmatuks jõuks saab, kui ta massi waldab. Ta pole aru saanud, miks sai niisuguseks määratuks jõuks marksism, kui ta mitme miljonilise masse meie maal waldas. Ja seepärast asub ta rewolutsiooni põhiküsimuste ja marksismi küsimuse juure kui kõige mahajäänum prowintsi elanik. Ma arwan, et, ükskõik misuguses kreisidest, keda teie siin esitate, raske on omale praegusele ajale wastawat intelligentlikku inimest ettekujutada, kes ülesseatud küsimusele seesuguse wanast-kinnipidawusega, labasusega ja seesuguste kindlate silmalappidega juure asuks kui Bernhard Shaw— see haritum Inglise intelligentsi esitaja. Ta kirjutab, näiteks, järgmist:

„Seni kui Moskwa ei õpi naerma III Internatsionaali üle ja ei asu sellele seisukohale, et igalpool, kus sotsialism elawat jõudu kujutab ja mitte surnud teooria ei ole, ta Karl Marksi sama kaugele maha on jätnud, kui nüüdisaja teadus Moosese, — seni ei wõi muud peale arusaamatuste midagi olla; tosin kõige armetumaid tembutajaid Wenemaal saab kirje wahetama tosin kõige armetumate tembutajatega Inglismaal; nii need kui teised on kindlad selles, et nad on — proletariaat, rewolutsioon, tulewik, Internatsionaal ja jumal teab, mis weel.

Ma räägin kogemuste põhjal. Sest mitte nüüd esimest korda ei tekki säärased rahwuswahelised arusaa-

matused. Pärast Marksi surma hoidis Friedrich Engels aastate wiisi Saksa sotsiaal-demokraate tegelikkudest, reaalsest Inglise sotsialistidest eemal. seepärast et ta aru saada ei suutnud, et tema ja Marks — kaks wanat inimest, kes kõige hoolikamas lahus kõigist wabameel-seist mõtlejaist elasid, — olid üleparda ja taha jäetud sellest liikumisest, mille nad ise loonud.“

Selle järele salwab ta minu adressil, — see aga pole tähtis ei teile ega minule. (Naer). Edasi aga targutab ta:

„Isegi nii tugew mõistus ja iseloom kui Lenin, oli nii halwatud sellest ebausust, et kui m-r Wells mark-sistlikke ebajumalaid Moskwas wälja naeris, siis see temale, Leninile, mitte arwustamise elementaarse õiguse kasutamisena wabamõttelise inimese poolt ei paistnud, waid lihtsalt jumaliku autoriteedi teotamisena, keda tema, Wells, oma „wäikekodanlikkuses,“ hinnata ei oskanud.“

Kui Wells siin oli, oli ta paljudega meist koos. Me waatasime ta pääle kui andeka kirjaniku, kuid poliitikas wanaga üdini läbiimbunud kodanlase pääle. Peaasi, mida ta meil tähele pani, oli Marksi piltide rohkus: kuhu ka ei waataks, igalpool näed seda Karl Marksi wastikut „habet“. Ja Bernhard Shaw räägibki: teie peate aru saama, et Marks ja Engels on kaks wanameest, kes pagulasena Londoni kaugemas linnaosas elasid, kes ammust-ajast juba äraiganud on, ja teie weel palwetate nende peale; ja isegi niisugune teraw mõistus, kui Lenin, wõtab neid kui ebajumalaid. Mis

ebajumalaisse puutub, siis saadame selle meelitussõna õiguse pärast Bernhard Shaw'le tagasi. Meil, ja seda vähem sm. Leninil, ebajumalaid ei olnud ja ei wõinudki olla. Kuid see, et Marksi õpetus oma sügawuse ja geniaalsuse poolest seni ülesaanata leidis ühiselu wõitluse alal on ja et see õpetus töölisteklassi wõita aitas, et Marksi ideed, kümneletemiljonitele omasteks saades, kuuendiku ilmajaost oma alla wõtsid ja homme, muidugi mõista, ajaloolises-mõttes „homme,“ wõidawad oma alla ülejäänud wiiskuuendikku, — jah, seda me usume. (Kiiduawaldused).

Te näete Lääne-Euroopa intelligentsi peenendatud esitaja eeskujus, et säääl, kus algawad sotsialismi küsimused, uuele korrale tegeliku ülemineku küsimused, säääl need esitajad igasugustele wäidetele täitsa ligipääsmatud on, peale hulkade otsekohe ülestõusu „raskete“ argumentide. Kui mitmemiljoniline töölisteklass ülestõuseb, kui maailma kapitalismil pääd otsast „mahakruuwima“ hakkab, siis lähewad nende ajud selgeks ja nad hakkawad neist argumentest aru saama. (Kiiduawaldused).

„Mister Sinowjew ja tema III Internatsionaal (näete nüüd: „minu“ III Internatsionaal; mina aga ei teadnudki, et ma seesuguse määratu organisatsiooni rikas „omanik“ olen) ei mõtelnud Inglise walimisi kapitalistide kasuks nurja ajada ja kinkida Suudani Briti riigile ning Niiluse jõge — Suudani puuwilla sündikadile; kuid seda nad nimelt tegidki oma ebasündsa kirjandusliku romantismiga, mida meie walitsewal klassil väga tulus oli tõsiselt wõtta.“

Kirja alguses süüdistab ta meid, et me olla tembutajad, kes palwetawat ebajumalaile — Marksile ja Engelsile, wanameestele ja samuti tembutajatele, katsedes meid wäljanaerda, kui inimesi, kes tegelikust elust kaugel. Ja siinsamas kõrwal tähendab, et meie olla „kinkinud“ Suudani Briti riigile ja Niiluse jõe — puuwilla sündikaadile. Ma ei teadnud, et meil wõimus oli Niiluse jõega nii talitada. Wäga kena kuulda. (Naer). Selle tunnistusega annab ta ennast ära. Ta tõendab sellega, et III Internatsionaal, mille üle ta kirja alguses „naerda“ soowitab, ometi tugew riik on, jõud, mis omab mõnesugust mõju seesugustele küsimustele, nagu Suudan, Niiluse jõgi, puuwilla komiteed, tagurline ja wabameelne walitsus jne.

Curzonist Bernhard Shaw'ni — on mõneski asjas ühine wäerind.

Bernhard Shaw on üdini läbiimbunud marurahwuslane, enesearmastaja inglane. Talle näib, et Briti riigis istudes ta kõigile kättesaamatu on ja ülbelts kõigist muust ilmast targutada wõib. Ajalugu kujutab ta nähtawasti samuti ette, nagu Curzonigi. Curzonist Macdonaldini, Macdonaldist Bernhard Shaw'ni on teil seega mõneski küsimuses üks wäerind. Kõik nad räägiwad: seal, mahajäänud maal, wõib käärida midagi klassiwõitluse taolist, meid on aga issand halastanud. Meie juba teame, et Marks on kõigest ainult wanameheke, ajastjäänud kirjanik.

Ma ei tea, kui wana on Bernhard Shaw, kuid näib et ta pole weel kuigi wana rauk, ja ma loodan, et ta Inglismaal weel tõsiseid acgu näha saab. Praegu aga, kui Bernhard Shaw mitte iseoma mõistukitsuse ori ei oleks, saaks ta aru, mis tähendab inglise ametühisuste saatkonna siiasõit, mis tähendab tema agitatsioon ja mis tähendab see siiasõit mitte ainult meile, waid ka neile. Ja kuidas ometi inglise intelligentsi parem, teritatum esitaja aru ei saa, mida see tähendab inglise ametühisuste liikumise kohta, kui juba praegu tema eestwedajad rind-rinna wastu Wene töölisteliikumisele lähenewad, kui, nähtawasti, inglise töölisteklass sotsialistliku küpsuse peale eksami andmisele walmistab.

Inglise kodanlusel „läheb palawaks.“

Igatahes oleks Bernhard Shaw pidanud aru saama, et sündmused Indias, Irimaal ja kõigil inglise asumaadel midagi ikka tähendawad: sellest on weel wähe, et inglise kodanlus neil asumaadel nii mõnukalt ennast sisse on seadnud. Kahtlemata räägiwad asumaade sündmused wiimasel aastal sellest, et ka Inglismaal palawaks läheb, et ta ei pease ajaloolistestest saatustest, et ka sinna sõuab üleilmne proletariaadi rewolutsioon.

Ma tõin teile Bernhard Shaw kuju, sest ta on näiteks, kuidas isegi proletaarse diktatuuri 8-dal olemasolu aastal inglise intelligentsi parem osa teda ümbritsewast rewolutsioonilisest meeolust ja rewolut-

sioonilise arenemise edaspidistest teedest aru ei saa ega neid ei hinda. Toodud näite waral näete selgesti, kui palju on weel silmalappe kogu kodanlusel ja nõnda nimetatud sotsialistlikul intelligentsil, sääl hulgas ka keskkooliõpetajaskonnal, kes selle intelligentsiga kokku puutub ja tema wastuwaidlemata mõju all on.

Kuidas Millerand puru silma ajab.

See, mida praegu reas maades näeme, on kõige otsekohesem klassi diktatuur: kodanluse diktatuur. Seda aga ei taha kodanlus miski hinna eest ülestunnistada. Näe siin on minu ees praegu ülihuwitaw kõne, Millerandi, Prantsuse intelligentsi suurema esitaja, selle keskkonna wõsu, mis ka ennast sotsialistlikuks peab, — kõne, mis peetud 17. detsembril 1924 a. n. n. rahwuswabariiklikus liidus. Organisatsioon — pool fascistlik ja kõne — fascistlikult tüübiline.

Endine sotsialist Millerand hirmutab oma kuulajatekogu Wenemaa sündmustega. „Näete kus, räägib ta, uus ewangeelium, Wenemaa Sotsialistliku Föderatiiwse Wabariigi põhiseaduse uued põhimõtted.“ ja Millerand loeb põhiseaduse punkt-punktilt ette, kuulajad aga sattuwad kirjeldamata hirmu. Nõukogude walitsuse 8-mal olemasolu aastal hirmutab Millerand meid hirmsa nõukogulise põhiseadusega. Edasi teadustab ta:

„Aa'rikas ja Aasias möllab enamlik kihutustöö, mida wahetpidamata Lääne tsiwilisatsiooni wastu sihi-

takse. selle tsiwilisatsiooni wastu, mida enamlased on otsustanud häwitada. Et kordaminekus kindlad olla, alustawad nad süstemaatilistest intelligenti rüüstamistest.“

Tähendab, kõige tsiwiliseeritumas päälinnas, Pariisis, esineb kõige tsiwiliseeritum kodanluse esitaja, endine sotsialist Millerand, teadaandega, et Aasias ja Aafrikas enamlik kihutustöö keeb ja et meie süstemaatilistest intelligentide rüüstamistest algust teeme. Selle järele läheb ta diktatuuri küsimuse juure ja lausub järgmised pateetilised sõnad:

„Ärgaku surnud üles! (s. t. — sõja ajal hukkasanud. G. S.). Pajatagu kõrwu neile, kes neid taga nutawad, kinnitagu neile, et mitte selleks pole nad surnud, et pärast nende juhtmõtted unustatud ja kõrwale paisatud saaksid.

„Tõusku surnud üles! Kuid enne neid, ja nimelt selleks, et neid kuulda wõida, tõuske teie, elawad! Tõuske üles, prantslased! Ärge laske eilasel waenlasel ennast purustada. Tõuske üles wabariiklased!

Meie isad on wõitnud diktatuuri ülaltpoolt. Tõuske üles, et takistada diktatuuri altpoolt!“

Minu arwates, seltsimehed, maksab auwäärt Millerandi selle wormeli üle mõelda. Meie isad, — räägib Millerand, — wõitsid diktatuuri ülaltpoolt: siin mõtleb ta, nähtawasti, Napoleoni keiserriiki, nüüd aga on tarwis wõita diktatuur altpoolt, s. t. töötawate kihtide diktatuur. Tähendab, on olemas kaks diktatuuri, üks — keisrite diktatuur, teine proletariaadi diktatuur, rahwa

waesemate diktatuur. Üks diktatuur oli enim ja on juba wõidetud, teist diktatuuri tuleb nüüd alles wõita.

Tekkib küsimus, mis siis praegu Prantsusmaal õieti on: kas diktatuur ülalpoolt? — Ei, — räägiwad nad. — Diktatuuri altpoolt ka weel ei ole. Mida siis kujutab endast praegune Prantsuse riigikord? Millerandi järele tähendab ta nähtawasti „demokraatiat“, wendlust, ühtlust ja nõnda edasi.

Kodanliku intelligentsi, kui ühiskondliku kategooria, kogu olemismõiste Lääne-Euroopa maades tähendab praegu seda, et kogu sündmustekäigu tegelikku mõtet ära peita. Meie ühes teiega teame väga hästi, mida Prantsusmaa praegune riigikord endast kujutab. Eks ole ju ükskõik: kas ühe Napoleni wõi terve rea miljardäärde kildkonna diktatuur? Kas me ei tea, et Prantsusmaa praegu klassikaline kodanliku diktatuuri maa on? Kodanliku intelligentsi ja, ühes temaga ka tähtsa osa kooliõpetajaskonna, ühiskondlik tegewus seisab selles, et seda tõsiasja maskeerida, teda rahwahulkade peades tahaplaanile nihutada, tema asemel magusat klassikullalist demokraatlikku ebaläiget anda, asja nii kujutada, nagu keerleks kogu ilm, kogu kosmos kahe „äärmuse“ wahel: ülalpoolse diktatuuri ja hirmsa altpoolse diktatuuri wahel, kuna aga tsiwiliseeritud inimkond peab asuma kuldsele keskkohale, mida kehastab härra Poincaré. Näete, misuke wõltsus ja silmakirjalsus, püüd tegelikkust maskeerida ja ümberolijate ajusid udustada. Me kuuleme seda inimese suust, kes kodanliku tsiwilisatsiooni autoriteetne esitaja on.

„Erapooletu“ kooli kodanliku isamaa kumardamise põhialusel.

Samas kõnes awaldab Millerand ome arwamist ka kooliküsimuse kohta. Äraseletades, mis on proletaarne diktatuur ja mis diktatuur ülaltpoolt, läheb ta kooli juure. Ta pajatab:

„Meie, wabariiklased, toonitame ilmaliku korra waimlikust eraldamise ja kiriku riigist eraldamise wadjadust ning kooli erapooletust, tegelikku ja ausat erapooletust, nagu teda mõistsid tema asutajad Jules Ferrer Gableai, kooli erapooletust, mis kõiki uskusi austab ja tunnistab ja kõiki isamaa teenimise pinnal ühendab, selle teenimise, mis wabariigi tarwilikuks põhialuseks on.“

Näete siis, seltsimehed, justkui meelega intelligentsi jaoks kokkuseatud kõnet. Mõni päew enne meie kongressi peab autoriteetne kodanliku wabariigi esitaja kõne, milles ennast keisri diktatuuri ja rahwa diktatuuri wastaseks tunnistab, unustades wäikest „tühiasja,“ et keiser — on ainult peotäie kurnajate esitaja, kuna rahwa diktatuur, Marksi ja Engelsi järele on ena enamuse diktatuur, niihästi selle enamuse, kui ka kogu rahwa huwides ja samas kõnes seletab sama Millerand, et ta diktatuuri wastu on ja seepärast ka „erapooletu,“ neutraalse kooli poolt. Ta pole kirikulise kooli poolt, ta on selle poolt, et kooli kirikust lahutada, ühes sellega on ta selle poolt, et kool oleks erapooletu, et ta lepitaks kõiki „isamaa teenimise põhipinnal“ jne. Meie ees pole siin mitte juhuslik näh-

tus. See, millest Millerand räägib, kujutab endast kogu nüüdisaja kodanliku demokraatia põhialust.

Kooli „neutraalsusest,“ seltsimehed, maksaks küll täpsemalt küsida auväärt Bernhard Shaw'lt, kes nii hästi Marksi ja Engelsi üle naerda oskab. Shaw'le näib, et ta mõne pääjao Marksist pikem on, ent kui me need kaks kogu kõrwuti seada tahaksime, siis, arwan ma, ei märkakski me härjapõlwlust, tolmukübet, mida nimetatakse Bernhard Shaw'ks. Bernhard Shaw ei saa aru, et tema õpetuse, ehk kui lubatakse, Bernhard Shaw õpetuse waatewinklist marksismi seletada ei saa, kuna aga marksismi waatewinklist väga hästi saab Bernhard Shaw'd seletada, sest marksisim seletab ju väga kenasti, mida enesest kujutawad wäikekodanluse kõhklemised. Kui sellelt auväärt hiiglaselt Bernhard Shaw'lt, niisuguselt hiiglaselt, et isegi hing kinni jääb, kui ta pääle waatad, kui temalt küsida kooli üle, siis olen ma kindel, et ta sõnasõnalt kordab auväärt Millerandi kodanlikke lollusi. Ta ütleks: kool peab olema erapooletu, kool on püham paik, koolis ei tohi olla klassiwõitlust, kool peab ühendama kõiki armastuses isamaa wastu, selle isamaa wastu, mida Millerand, Curzon ja Chamberlaine esitawad.

Missuguseid nõudmisi seab kodanlus kooliõpetajale.

Aga näe, siin on mul teine näide Inglise elust, ka nagu meelega selleks walitud (kes otsib see leiab).

Ajalehes „Daily Herald,“ wäga parajusmeelses ajalehes, milles ka Bernhard Shaw tegemist teeb ja mis Macdonaldi partei häälekandja on, oli 1924 aasta 29. detsembri numbris paigutatud kirjatükk, pealkirjaga „Inkwisiitorlikud küsimused kooliõpetajaile.“ Kirjatükis on üleloeteldud küsimused selle maa kooliõpetajaile, kus mingisugusest Marksist weel haisugi pole, kus ei usta marksistlikku „ebajumalaid,“ waid ustakse Chamberlaine'i ja Curzoni ebajumalaid. Ma loen teile selle kirjatüki.

„Kooliõpetaja, kellel korda on läinud kohta saada, peab mõnes kohas Inglismaal wastama paljudele isearalikkudele nõudmistele.

Meie oleme tihti teadustanud oma lugejaile Lancasteri kooliõpetajast, kes ühes keskraiooni linnas kohta tahtis saada ja kellele kihelkonna õpetaja seletas, et peale kooliõpetaja ameti ta maksuta ka weel köstri kohuseid täitma peab.

Need teated andis meile ajakiri „Schoolmaster“ („Kooliõpetaja“). Hilju oli samas ajakirjas äratrükitud kellegi kooliõpetaja kiri, kes küsimused üles oli kirjutanud, mida talle selle kooli juhataja ette pani, kuhu ta astuda tahtis:

1) Usute teie Jeesuse Kristuse jumalikkust?

2) Tunnistate teie unitaarlaste waateid? (Unitaarlastel on usulahk, mis püha kolmainust ei tunnista ja ainujumalust usub, kuid tunnistab ristimist lapseas).

3) Kuulute teie methodistide, baptistide wõi kommunistide juure? (Kui walida pandaks, kas kuulute

teie baptistide, methodistide wõi kommunistide juure, siis arwan ma, et igaüks teist wiimased walib. G. S.)

4) Olete teie enamlane? (Tähendab, Inglismaal, kus Bernhard Shaw kinnituse järele kommunismist haisugi pole, pannakse küsimusi ette: „olete teie enamlane.“ G. S.).

5) Kas tahate terwitada union jack'i? (Inglise rahvuslikku lippu).

6) Kas saate rahvuslikku hümnit laulma, kas seisate ilma mütsita kogu laulmise aeg?

7) Ka hoiate joowastawatest jookest kõrwale? (Erapooletute koolide kooliõpetajad peawad olema erapooletud joowastawate jookide suhtes; siin on tööjaotus: selle joowastawate jookide „häwitamise“ ülesandega saab kodanlus hiilgawalt korda. G. S.).

8) Kas suitsetate?

9) Kas olete naisemees ja kui palju lapsi?

Kirjasaatja omas kirjas lisab juure, et kõigile nendele küsimustele, pääle suitsetamise küsimuse, ta täitsa rahuldawalt wastanud on, kuid juba enne inkwisiitorliste küsimuste lõppu, otsustanud ta ennem oma kübara ära süüa, kui niisuguse koolijuhataja juure kooli jääda.“

Erapooletu kool — kodanlik pettus.

Kõik see on trükitud Londoni ajalehes „Daily Herald“ 29. detsembril 1924 aastal.

Nii siis, seltsimehed, olgu meil lubatud öelda maal, mida Millerandid, Curzonid ja osalt ka Bernhard Shaw'd poolmetsikuks, poolbarbaarseteks peavad, kus „ebajumalaid“ palutawat, — olgu meile lubatud neile öelda, et kooli erapooletuse asjas otsigu nad muid lolle, kes neid usuwad. (Kiiduawald.). Meie aga teame wäga hästi, et kodanlik diktatuur nõuab, et rahwahulkele „erapooletu“ kooliga prügi silma puistataks. Kodanliku kooli ümber käib wõitlus: kas kool saab wabameelsete wõi kiriklaste kätte. Meie waatewinklist on siin wahe ainult kodanluse kahe fraktsiooni wahel.

Wõib tuua weel palju näiteid „erapooletu kooli“ kohta. Teie muidugi olete kuulnud Mussolinist, kah endisest sotsialistist, kah intelligentsi esitajast, kah kodanliku intelligentsi roosinupust. Ta sattus lõpuks kroonimata isewalitsejaks. Mussolini tegi ka kooli asjaga tegemist. Ta jutlustab: rahwa hariduse reformi peamine ülesanne koondub usulise uinutamise kõwendamisele kooli läbi. Piiblilugu peab nüüdsest peale saama rahwahariduse põhjaluseks ja täiusetipuks. Usulise waimuga peab läbiimmutatud olema ka muude õpeainete õpetamine. Laulutundidel peab õpetatama usulisi laule.

Nõnda räägib Mussolini. Waat' see on alles eksemplar, kes ei jumalat ega kuradit ei tunnista. Ta „usub“ ainult oma fascistlikke bandeid, kellega koos ta wõimu haaranud. Kuid saades wõimu juure, poeb ta kas wõi nahast wälja — kuninga ja usuliste koolide eest. Ta

räägib, et kommunistid tahtwat punaseid koole luua, tema aga tahab luua ühtlast, „erapooletut“ kooli, mis ainult issanda jumala eest muretseb.

Marurahwuslus „erapooletus“ koolis.

Wõib tuua weel kümned marurahwusluse näited kodanlikust koolist. Prantsuse pealesõjaaegseis õperamatutes tuleb wäikse tüdruku palwe ette, kellel sakslased käe ära lõiganud. Palwe õpetab meeletaltsutamist: „Issand, lõika Saksa keisril käed maha. Mitte selleks, et neid mulle anda, waid saada nad tema wanaisale.“

Wõi näiteks lugemisraamat noorematele, mis Prantsusmaal minewal aastal 400.000 eksemplaaris laiali läks, mahutab jutustusi ja pilte pealkirja all: „Sakslastest piinatud lapsed,“ ja samuti ka järgmist sorti grammatikalised harjutused: „Sakslased tapsid Prantsuse lapsi, nad põletasid meie kirikuid, lasksid wange ja haawatuid maha. ärge iial unustage sakslaste metsikusi.“

„Erapooletus“ Saksa koolis aga õpetawad sakslased Saksa keeles Saksa tüdrukutele: „Issand, lõika Prantsuse tütre käsi maha ja saada see wanaisale, ärge iial unustage prantslaste metsikusi jne.“

Waadake see alles nimetatakse kooli erapooletuseks. Meil on teada katoliku usuõpetajad, kes isegi selle wälja mõelnud on, et pattude andeksandmist igapäew saab, kui aga kooliõpetaja „Meie isa“ ja „Awe Maria“ äraloeb.

Meil on teada üleilmne unioon Saint Franciscos. Selle uniooni (ühingu) loomise algatus kuulub Ühendatud Riikide „rahvuslikule kooliõpetajate assotsiatsioonile.“ Temasse kuuluvad mõned Ameerika, Hiina, Jaapani ja Inglismaa kooliõpetajate ühingud. Päewaselge kodanlik organisatsioon! Iseloomulik, et keegi tundmatu annetaja sellele ühingule miljon dollarit annetas. Ameerika miljardäärid asjata juba raha ei loobi! Selle ühingu põhikirjas te leiata järgmise punkti: „Meie peame noorele põlwele sisendama mõtet, et maailm oluliselt ideaalne on, ja kõigi elude organiseeritud tööd vajab jne. „Maailm oluliselt ideaalne! Seda praegune ilm, tema imperialistlikkude sõdade, rööwimisega, wiltsusega laiemate hulkade ja toredusega käputäie rikaste jaoks“. Praegune ilm ideaalne oluliselt, — seda kuulutab „erapooletu“ kool Ameerikas!

Ma arwan, et neist näidetest jätkub. Kodanluse diktatuur murdub kooliküsimuses, justkui kõweras peeglis, kooli erapooletuse põhimõttes. Ja midagi ei saa praegusaja elust aru see, kes seda weel omale pole selgeks teinud. Erapooletu kool on pettekuju, väljamõeldus. Erapooletust meie ühiskonna loomuses ei olegi. Erapooletus on olemas ainult kui hüüdsõna kodanluse käes nende töötawate kihtide ninapidi wadamiseks, kes kwalifitseeritud pettust wäjawad.

Kooliõpetajaskond ja suurem osa intelligentsi vajab mitte toorest, waid kwalifitseeritud, peenikest pettust. Neile waja silma prügi puistata ses mõttes, et kool

on midagi püha, midagi erapooletut ja et sina, kooliõpetaja, ei tööta sugugi mitte kodanluse jaoks, sugugi mitte kapitalistide diktatuuri jaoks, vaid mingisuguse erapooletuse teooria tähtepealiste ideaalide eest.

Waat' mispära, seltsimehed peame meie meeles pidama, et midagi selle pettuse taolist tehtakse kooliõpetajaskonnaga ka proletaarse rewolutsiooni puhul paljudes maades.

Muidugi mõista, meile ühes teiega jutlustab kodanlus praegu pinewalt kooli „erapooletust“ ka Nõukogude Liidu jaoks. Selles, et Wenemaal — oh, häda — koolis erapooletuse poliitikat ei aeta, — sellest on juba kõigil kõrwad läbikumistatud. Siin on Rootsi walge professori Kolgreni raamat, kes meie maad waatamas käis. Kolgrenist kõneleb kodanlus wälismaal, et ta „ainuke wälismaalane olla, keda nõukogumaal sissewedada pole suudetud.“ Omas raamatus jutustab Kolgren:

„Ma nägin Wenemaal ühte kirjandusajaloo professorit, kes teatas, et waewalt Inglise kirjandusajaloo loengut algades, ta selle katkestama on pidanud, sest et tema kommunistlikud kuulajad teatasid, et tema poolt esitatud Shakespeare'i seletuses nad vähematki jälge marksilistlikust ideoloogiast pole leidnud.“

No, muidugi mõista, naerawad kõik, naerab ka auwäärt Bernhard Schaw seesuguse jalustrabawa asja üle. Ma arwan, et juhtumine, millest Kolgren räägib, wäljamõeldud on. Meie teame väga hästi, et meie kirjandusajaloo professorid, Shakespeare'ist seletades,

meile klassiwõitluse teooria pärleid ei too. Kõige paremgi Wene professor ei wõi rohkem anda, kui tal on. Kuid mille üle siin naerdakse? Jah, meie teeme katsed koolis tegelikult klassilist poliitikat läbi wiia — enamuse poliitikat, enamuse huwides.

„Tarkpää“ Kolgren kisendab, et praegune teadus Wenemaal olla kommunismi teener! Ja tema järele kordab kõigis maades ja kõigil kehtel kodanlus seda „hirmuasja“. Kõik waderikesed kodanlis-intelligentlikust kihtidest sosistawad üksteisele kõrwa sisse: aga olete te kuulnud, milline ilma lõpp — Wenemaal on teadus kommunismi teener! Koguni iseasi on olla katoliku kiriku tõsine teener, iseasi olla Mussolini teener, teenida auwäärt Curzoni ja Chamberlaine'i, anda ideoloogilist kaitset kapitalistliku korra tõsiseile hirmuasjale ja kinnitada selle juures, et teadus on „wälispool parteid“, et teadus on erapooletu, et ta pesitseb pilwepealsetes ilmaes. Kui aga teadus kommunismi asjale, — töötawate hulkade wabaõhutamisasjale tulu toob siis leidub talle üksainus põlastaw sõnake „teener“. Meie teame, et isegi nõukoguwalitsuse 8-dal olemasolu aastal meil teadusega asi kaugeltki nii hiilgaw ei ole, et ta terwena kommunismi teener oleks. Need ajad pole weel kätte jõudnud ja asjata jooksewad nad siin ette.

Kuid meie ees on pilt sellest, kuidas kodanlik intelligents, kikiwarwul hiilides, igast pilukesest sisse wahib, püüdes teada saada, mis meie koolides tehtakse. Lõppude-lõpuks saawad nad aru, et meie koolil üleilmilis-

ajalooline tähendus on. Teie ei suuda omale ettekujutadagi, kuipalju walet, wõltsust laotawad nad üle ilma laiali (Leningradi kooli kohta on mul rida dokumentaalseid tõendusi olemas) sellest, mis meil koolides tehtakse. Üle kogu ilma püütakse meie koolisid poriga piisata, sest teatakse väga hästi, et meie koolid on — käesolewa aja elu uus närwikawa, üks suurematest proletaarse ja kodanliku diktatuuri wastuseadmise ja kokkupõrkamise silmpilkudest:

Meie kooliõpetajaskonna ajalooline tee.

Seltsimehed, mulle näib, et sissejuhatus waja oli, selleks, et üleilmselt-ajaloolises ulatuses küsimust ülesseada, mida meie läbiwaatama peame: mispärast teie, töötawate kihtide salknonna, liitumine töötawate hulkade põhimassiga (töölisteklassiga eesotsas) teatud hiljaksjäämisega sündis. Ma arwan, et ei pruugi prohwet olla, kui ütelda, et midagi selletaolist meil ka teisteski naades läbielada tuleb. Meie proletaarses rewolutsioonis eksis kooliõpetaja seepärast, et me mõne kuu jooksul kaks rewolutsiooni üleelasime, seepärast, et üleminek isewalitsuselt kodanlikule demokraatialle ja kodanlikult demokraatialt sotsialistlikule rewolutsioonile sündis ebaharilise lühikese aja sees. Tekkis liig suur ajalooliste efektide kuhjunemine, liig rutuline, päädpööritaw üleminek. Ja sellel üleminekul kaotasid mõned töötawad kihid pea, nende juure kuulub ka Wene kooliõpetajaskond, kes kodanliku intelli-

gentsiga tihedalt kokku puutus, kes küll aru sai, et ta tsaari vastu peab tõusma, kuid weel ei mõistnud, et ta ka kodanliku demokraatia vastu tõusma peab. Ta ei saanud aru, et jõudnud oli silmpilk, mil kodanlik demokraatia koha proletariaadile peab andma. Kooliõpetajaskond mõtles, et niisugune üleminek sadade aastate jooksul sündida võib, vähemalt kümneaastate jooksul, kuid sugugi ei oodanud, ei kujutanud ette proletariaadi diktatuuri kättejõudmist üle mõne kuu, isegi mõne päewa.

Kongress senaator Mamontowi eesistumisel.

Et oma mälus lähelatud minewikku wärskendada, tahan ma teile kolm wäikest pilti meie kooliõpetajaskonna elust meeles tuletada. Esimene pilt on 1913—14 aastate Wene kooliõpetajaskonna elust. Talwisel koolidewaheajal 1913—14 aastal peeti Petrogradis kooliõpetajate kongressi rahwahariduse küsimuste üle. Ta oli Petrogradi kirjaoskajate seltsi poolt kokku kutsutud, mille eesotsas senaator Mamontow seisis. Senaator Mamontow walitigi ka kongressi esimeheks. Kongress algas palwega Kaasani kathedraalis ja lõppes „Jumal keisrit kaitse sa“ laulmisega Rahwamajas. Kongress koondas ligi 7000 osawõtja. Nii siis, talwisel koolidewaheajal 1913—14 a. 7000 inimeseline kongress, palweteenistus Kaasani kathedraalis, „Jumal keisrit kaitse sa“ — Rahwamajas, esimeheks — senaator Mamontow!

1917 aasta. — Streik. — Üleskutse tööliste wõimu wastu.

Teine pilt: 1917 aasta detsember. Töölisteklass on peamistes punktides juba wõitnud. Kodanlus organiseerib wastupanu wõitja töölisteklassi wastu. 13. detsembril 1917 aastal peetakse Petrogradi nõukogu kooliõpetajate ja saadikute üldist koosolekut. Häälte enamusega — 890, 66 wastu — otsustab ta: streiki kuulutada järgmiste nõudmiste nimel:

1) Wiibimata Asutawa Kogu awamine; 2) kõigi ta liikmete täielik puutumatus; 3) wennatapwa kodusõja wiibimata lõpetamine; 4) kõigi kodanikuliste wabaduste uuesti maksmapanemine; 5) kõigi üldise hääletusõiguse alusel walitud linna- ja maaomawalitsuste seaduslikkude õiguste uuesti maksmapanemine.

Ajutine kooliõpetajate saadikute Petrogradi nõukogu, oma üldkoosolekul 15. detsembril 1917 aastal, otsustas häälte enamusega — 311 häält 10 wastu, 25 erapooletu juures: kuulutada esmaspäewast, 18. detsembrist algades, kõigi Petrogradi koolides õppijate üldstreigi kuni Asutawa Kogu kokkukutsumiseni, pöörates Petrogradi elanikkude poole üleskutsega, mis streigi põhjusi selgitab.

„Meie teatame waljusti, — öeldi üleskutses, — et meie mitte nende rahwatahte wägistajatega ei ole, kes Asutawa Kogu kokkukutsumise eel tääkide ja kuulipildujate jõul walitsuswõimu oma kätte kiskusid ja

kuriteoliselt ei taha seda wõimu rahwa seadusliku peremehe — Asutawa Kogu kätte anda, kes, petlikult kõigile rahwastele wabadust ja demokraatlikku rahu lubades, Wenemaale wäljakannatamatut iket, werd ja mõõka, lagastust ja hukatust toowad, kes, häälmeelel Saksa kindralisi ja ohwitseere terwitades, wale ja laimdusega waenlust ja wiha edendawad Wene wendade wastu, kodusõda ässitawad ja wenna werega urmawad meie linnade uulitsaid ja Ukraina ning Dooni wäljasid.“

Siin on stiil, mille üle iga mustasajaline kade wõiks olla! „Enamlased terwitawad Saksa kindralisi ja ohwitseere!“

Küsige neilt Saksa kindralitet ja ohwitseeridelt, kuidas terwitamisega lugu oli, siis kuulete nende arwamist! (Naer). See toleaegsete kooliõpetajate teadaanne lõpeb järgmiste sõnadega:

„Wene kooliõpetajaskond ei wõi waikida, ei wõi rahuliselt oma õpetööd edasi teha. Seadusewastase wõimu all orjuses olles, wõime me ainult orje kaswatada.“

Kas näete nüüd, needsamad poolmustasajalised ei taha orje kaswatada! Aga mida tegid nad terwete inimpõlwedega senikaua, kuni töölisteklass meie maal tsaarliku Wenemaa isewalitsuslikku korda maha ei puistanud, kuni ei pööranud kõike jalad-ülespidi, ei paiskanud tsaari ja mõisnikkude walitsust, — mida tegid nad kümnete aastate jooksul, kui ei kaswatanud tihti tsaariwalitsusele orje, selle sõna tõsisel mõttes!

Näete siis, seltsimehed, seda teist pilti: 1917 aasta detsembrit. Töolisteklass tegi esimesi samme sotsialistliku rewolutsiooni alal. Kooliõpetajate ühingu ladvastik asub wõitlusseisakusse ja sõjariistutab end ennenägemata waimustusega. Tsaariwalitsuse wastu nad seesuguseid sõnu ei leidnud, kuid 1917 aastal kuulutawad need tõsised orjad: „Meie ei taha ja ei wõi orje kaswatada.“

Tshehi-Slowaakia karauulis...

Kolmas pilt: 14. august 1918 aastal. Kaasan. Punane Kaasan on walgete poolt ärawõetud — tshehi-slowaakide poolt, keda sots.-rewolutsionäärid Tshernowiga eesotsas juhatawad. Pussitati tarwilik arw töölisi ära, lasti kommuniste maha. Tshehi-slowaakid sots.-rewolutsionääride juhatusel pühitsewad lühikest wõitu, kuid neile näib, et wõit on kestew. Peetakse kooliõpetajate koosolek ära kellegi Iwanowski eesistumisel. Kõne peab Farmakowski (mäletawasti kadettide keskkomitee liige). Eraldi päewakorra punktina seisab abi organiseerimine rahwa-, (s. t. walge-) tshehi-slowaakide wäele. Näete siin, nemad, kes enamlasti selles süüdistasid, et enamlasted Saksa kindralisi ja ohwitseere olla terwitanud, terwitawad Kaasanis walgekaartlisi tshehi-slowaake! Tshehi-slowaakide ohwitseerid põletasid meie kodukülasid, laastasid meie alewid, wõtsid meilt meie wabaduse, püüdes meie käsile uusi ahelaid panna.



Kaasani kooliõpetajaskond organiseerib toetussalga, n. n. „rahwawäe“. Koosolekul teatas üks kooliõpetaja rõõmust kogeledes, et meid, kooliõpetajaid, on 40 inimest karauuliks wõetud ja lubatakse otsekohe sõjaliinile enamlaste wastu saata, — ja sellest teatas ta koosolekule, isamaalise tunde waimustusest kogeldades.

Ma^rarwan, et neist kolmest paljukõnelewast pildist jätkub.

14. a a s t a. Kaasani kathedraal. „Jumal keisrit kaitse sa“. Detsember 1917 a a s t a l. „Meie ei taha orje kaswatada.“ „Maha nõukoguwalitsus, me organiseerime streiki.“ 1918 a a s t a. Abi tshehi-slowaakide walgewäele osa kooliõpetajaskonna poolt. Neid kolme pilti ei saa unustada! Ja igaüks neist — ärge unustage — erapooletuse lipu all! Kooliõpetajaskond, kas näete, tahab ainult „erapooletult“ lapsi kaswatada. Ta organiseerib streiki, aitab tshehi-slowaake. Ja see kõik nimetatakse „erapooletuseks“. Seesugune „erapooletus“ ei kõlba kuhugile! Wõib olla nõukoguwalitsuse poolt wõi tema wastu, wõib aidata tshehi-slowaake wõi puust sõjawäge, kuid erapooletu olla on wõimata. Erapooletus on — laste muinasjutt, erapooletus on pettepilt, rahwahulkade petmise tööriist.

„Ladwastiku“ organisatsioonide osa kodanlikus ühiskonnas.

1914 aastast kuni 1918 aastani möödus ainult 4 a., meie päewini aga aastakümme, kuid aastakümme, mis

mõnda aastasadat väärt on. Selle aastakümne kestel on meie maal kuhjunud ja puhkenud erakorrallised ajaloolised sündmused ja seepärast näemegi me lühikese aja jooksul seesugust kiiret waheldust; 1914 a. — „Jumal keisrit kaitse sa“, 1917 aastal — streik, Kaasan, walgete toetamine, ja lõpuks, ülekoige, mis sündinud, äratundmise ja wastuwõtmise raske tee — meie tänane kongress.

Organisatsioonid, kes 1914—1917—1918 aastatel teie nimel wäljaastusid, olid ülemised, „ladwalised“ organisatsioonid. Sel ajal oli meil näiteks Wikshel, kes tööliste-rauteelaste nimel sedasama pajatas. - Meil oli samal ajal weel sõjawälja komiteed, halekuulsad „rumtsheroed'id“, kes ladwust koosnesid ja sõjawäljade nimel samasugust streiki kuulutada tahtsid.

Mida tähendawad need: „ladwalised organisatsioonid“? Nad ei ole taewast sadanud. Siin ei olnud tegemist palja juhuslikkusega. Ladwalised organisatsioonid, kes kooliõpetajaskonna wõi raudteelaste nimel rääkida katsusid, kujutasid endast seda kihitust, mille läbi kodanlus rahwahulkade neid wõi teisi kihte oma kätte haarata püüab. Kodanlusel oli raudteelasi tarwis ja Wikshel oli organisatsioon, mis aastate wältel raudteelaste hulgas kodanlis-demokraatia lipu all kujunes. Kodanlusele on kooliõpetajaskonda waja. Ta peab alleshoidma ta ihu ja hinge ja seepärast loob ta aastate wiisi — Läänes aga kümnete aastate wiisi — ladwalist organisatsiooni nende keskel — kooliõpetajate ühingud — ja selle organisatsiooni läbi juhhib jõurihma

kooliõpetajaskonna teatud hulga keskele. Seesama sündis omal ajal sõduritega, kelle nimel „rumtsherod'id“ rääkisid, seesama sündis ka terve rea tööliste kategooriatega. Wõtke arwele see hirmus kiire, peadpöörataw ajalend läinud aastakümne wältel, suurte sündmuste kuhjunemine nii lühikese aja sees, lisage siis juure kodanlis-demokraatliku intelligentsi ladwaliste organisatsioonide teguosa, millede läbi kodanlus omale tarwilikke töötawaid kihte waldas, — ainult siis saab teile selgeks see tee, mida mööda kooliõpetajaskond, kui teatud töötawate hulkade kiht, meie juure tuli.

Minewik ei tekita mitte wiha, waid walu.

Oleks suureks eksituseks teadlikul tööliste esitajal, kui ta prokurööri seisendisse asuks ja küsiks, mispärast see ajalooline tee oli nii- ja mitte muusugune. Naeruwäärt oleks sellest kooliõpetajale köit keerutada, wõi talle süüdistusakti lausuda. Teadlik proletaarlane, kui maajuhtija kui klassiesitaja, mis oma järele edasi wiib, mis kogu ilma töölistele teed näitab, peab sellest aru saama. Me peame aru saama neist teedest, mida mööda rewolutsioon läks, peame aru saama, et köidikuid, mida kodanlus pettuse ja wale abil kooliõpetajaskonna ümber põiminud, kerge pole aastakümne kestel purustada. Tarwis aru saada, et rahwahulkade wabastamine kodanlikust ideoloogiast wäga raske asi on. Ja ainult sellest arusaades, wõime endile täiesti aru anda sellest, miks see kooliõpetajaskonna poolt käidud tee niisugune ja mitte teistsugune oli.

Ägeda tulise wõitluse silmpilgul rõhud tahtmata rusikaid kokku. Tapluse silmpilgul ei ole ajaloolis-filosoofilisteks seletusteks aega, olgugi, et ütleva peab, et meie partei täitsa objektiivne oli kõige palawamategi maadluste aegadel. Meie wastu lähewad Millerandid, Chamberlaine'id, Curzonid, see on arusaadaw, nii peabki see olema. Siin ei wõi mahti olla ei wihal ega kukkamõistmisel. Siin on koht ainult waenul ja wääramata tahtel lõpuni wõidelda. Ent kui näed, kuis meie oma töötawa klassi osa, — mitte oma süü pärast, waid oma häda pärast, kodanluse ideoloogilise ja poliitilise wõimuloleku tagajärjel, kuna see tööliste osa juba emapiimaga on endasse imenud kodanliku diktaatuuri ideoloogia, tema eelarwamised ja muud, — meist ära läheb, siis on walus. Mitte wiha, waid nimelt walus. Sest ta on ju meie oma klass, ja kui tund tulnud, et ta wõib üleilmilis-ajaloolisele teele minna, oma kurnajail kõrist kinni haarata, neid selja pääle panna ja uut elu algada, — sel otsustawal silmpilgul seisawad maa eesrinna kihid, meie töölisteklassi wõitlussalgad weel kahe barrikaadi, kahe tule wahel. Niisuguse silmapilgu oleme meie 1917—1922 aastatel juba läbielanud. Nii wõi teisiti elawad teda läbi ka teiste maade töölisel kooliõpetajad, praegu aga on meie kohus mitte ükssteisele etteheiteid wõi prowintsiaseid meelitusi lausuda, waid tõsiselt oma mindud tee pääle waadata ja aru saada, miks ta just niisugune oli, seda enestele selgeks teha, hästi äraseedida ja edasianda oskada oma wendadale, kellel ajalooliste saatuste tahtel oma

rewolutsiooni tuleb teha pärast meid ja meie teed minna.

Teie ei hakka mind süüdistama selles, et ma küsimusi puudutasin, mis kaugeltki mitte pühapäewaselt ei kõla. Ma walgustasin neid selleks, et teile aidata käidud teest aru saada, teile aidata kogu kooliõpetajaskonna nimel kord lõpuliselt see raamat kinnilüüa, otsustades, et see — läbimindud päätükk on. (Tormilised ja kestwad kiiduawaldused).

Ma arwan, seltsimehed, et meie wõime nüüd põhi-kihile, põhiehitajale ja sotsialismi eest wõitlejale — meie maa töolisteklassile ja teistele töolisteklassi sal-kadele, kes meiega liituwad, ütelda, et kooliõpetaja ja töolisteklass üksteist lõpuliselt on mõistnud, et meie maa kooliõpetajaskond ja meie kommunistlik partei tänasest peale tõesti lahunematu liidu on loonud. (Kiiduawaldused.)

Lahunematu mitte seepärast, et ta efektselt wäljakuulutatud oleks, — palju mis wäljakuulutada wõib, — waid seepärast, et ta ajalooliselt tõesti on kinnitatud, on katsumiste tulest läbikäinud, on kollektiivsest mõttest wäljawaluletud, ta on üleilmne ajaloo, üleilmse proletaarse rewolutsiooni alasil wäljataotud.

Waadake, seltsimehed, see on see, mida ma teile ütelda tahtsin kooliõpetajaskonna ülesandest meie maal ja kogu ilmas proletaarse rewolutsiooni ajajärgul. Lubage mul nüüd edasi minna küsimusele kooliõpetajate seisukorrast ja ülesannetest meie Nõukogude Liidus, proletaarse diktatuuri tingimustes, tema 8-dal olemasolu aastal.

Kooliõpetajaskonna iseloomustus Leninilt 1920 aastal.

Seltsimehed, weel 1920 aastal iseloomustas Wladimir Iljitsh meie küla kooliõpetajaskonda järgmiste sõnadega: „Meil on küladest sajadtuhanded kooliõpetajad, kes kulakutest allarõhutud ja ärahirmutatud, kes wana-dest tsaariametnikest poolsurnuks pekstud, kes ei wõi, ei suuda nõukoguwalitsuse põhimõtetest aru saada.“ Neis sõnades ei leia keegi mingisugust ärritust, ega tunne mingisugust wiha. See on objektiivne iseloomustus inimese suust, kes oma pääle ilmas kõigesuurema, kogu kurnatud inimkonna wabastamisele sihitud rewolutsiooni juhtimise wõttis. Ta ei annud seda iseloomustust mitte ilma kibedustundeta, kuid asi paistis talle just ses walguses. Kooliõpetaja oli linnas ligikaudu 1917 aastani kodanlusest rõhutud ja ärahirmutatud, seal hulgas ka kooliõpetajate hulga Wiksheli tüübilistest latwadest; küla kooliõpetajaskond aga oli rõhutud ja ärahirmutatud kulakutest ja poolsurnuks tuubitud tsaariametnikkudest. 1920 aastal oli see iseloomustus enam-wähem õige.

Küla oli siis käärimas (ja kodusõja ajal see käärimise protsess weel ei lõppenud). Tuletage meeles talupoegade wäljaasteid üksikutes kohtades rewolutsiooni wastu, tuletage meeles Siberit, Kroonlinna jne. Küla kooliõpetajaskond oli weel kahe tee lahkmel ja temale Lenini poolt antud iseloomustus oli siis enam-wähem õige.

Kooliõpetaja on nüüd teistsugune.

Möödus viis aastat. Ei ole waja ilustusi, ei ole waja pettekujusid, ei ole waja üksteist üleskiita, meil on waja sellel kongressil iga sõna läbikaaluda, meil ei ole waja kinnitada, nagu poleks praegu enam midagi selletaolist, millest Lenin 1920 aastal rääkis. Weel on palju tumedaid külgi praegu meie elus, weel on palju mahajäänut, wanasse kinnijuurdunut, palju eelarwamisi, kuid, seltsimehed, enesest arusaadaw, ei wõi praegu ütelda, et meie sajadtuhanded kooliõpetajad oleksid kulakutest allarõhutud, ärahirmutatud, poolsurnuks peksetud.

Praegu on kooliõpetaja mitmeti teistsugune, see on juba uus kooliõpetaja uuendatud maal. 25—30 % kooliõpetajatest on meil koguni uusi, kes kooli tulnud alles rewolutsiooni ajal, — enamaltjaolt töölistest ja noortest talupoegadest, kuna aga 50 % seesmiselt uuendunud on, seesmiselt uuestsündinud ja uuendunud mitte raamatute wõi plakaatide, ega magusate kõnede ja terwituste läbi. Nad on ümbersündinud, minnes läbi kuulmata kannatuste ja katsumiste, läbi aineliste willetsuste, niisama ka läbi kuulmata suurte moraalsete piinade, moraalsed piinlemised aga kaaluwad mõnikord rohkem, kui materiaalsed puudused. See kooliõpetajaskond on läbi niisuguse ajajärgu läinud, mil pikal unetul ööl, milliseid wähe polnud, igaüks ennast läbi tunda katsus, et aru saada, mis siis ometi ilmas sünnib, mida tähendab meie rewolutsioon, mis siis õige

uksele koputab? Meie kooliõpetaja on läinud läbi nende moraalsete ja materiaalsete katsumiste, ta on möödunud aastatel üleelanud niipalju, kuipalju muul ajal ei ela üle inimese elu kestel. Selle aja sees aga asi kaswas, klassiwõitlus paisus ja arenes, rahwuswaheline wõitlus muutus niiwõrd selgeks, et ainult pime weel ei näinud ja kurt ei kuulnud sündmusi, mis määratul ajaloo wõitluswäljal möllama löid. Ainult Tshehowi „Tupes inimene“ oleks wõimud sündmusi, mis igapähe silmi ees laietusid, mitte mõista ja neist mitte aru saada.

Kuid ma arwan, et „Tupes inimesi“ meie kooliõpetajate hulgas on jäänud koguni wähe, sest et meil praegu ei ole mitte Tshehowi, waid Lenini ajajärk. (Kiiduawaldused.) Waat', sellepärast ei ole meil ka kooliõpetaja enam see. Kõik me ootasime pikkisilmi, — Wladimir Iljitshist weel rääkimata, tema oli üks esimestest, kes kooliõpetajaskonna suure ülesande pääle tähendas, — ootasime seda silmpilku, mil ütelda wõib: wana on möödaläinud, paratamata möödaläinud.

Ma arwan, et nüüd wõime, rahulisteks ja objektiivseteks jäädes, meeletuletada selle iseloomustuse kibe dust, mida meie rahwa kõige suurem juht — sm. Lenin, 1920. aastal kooliõpetajaskonnale andis, meie wõime seda iseloomustust meeletuletada selleks, et ütelda: „Nüüd lased sa meid rahuga minna.“ Oli kord sarnane aeg, millest sm. Lenin rääkis, et „kooliõpetaja oli rõhutud ja ärahirmutatud“, oli — ja läks see aeg, iialgi ei tule enam tagasi! (Kiiduawaldused.)

Kuidas Lenin meid õpetas kooli ehitama.

Mida õpetas Lenin meie wahakordadest kooliõpeta jatega? Kõige esiteks seda, et me tõelise ja ausa ühenduse kooliõpetajaga looks üldiste üleilmselt ajalooliste kultuuri meie maal tõstmise ülesannete platvormil, kooli ühendamise alusel eluga. Need on kõik lihtsad asjad, see on lihtne, kuid see on sama suur, kui oli suur ja lihtne sm. Lenin.

Meil pole tarwis väljamõelda karjuwaid sõnu „proletaarsest kultuurist“, waid tarwis on meeletuletada, et proletaarse kultuuri jaoks — nagu sm. Lenin rääkis — alguses waja on kogu meie maa kirjaoskajaks teha, waja on wõtta kõik, mis wanas kultuuris jõulist ja hääd oli, ja alles selle järele proletaarset kultuuri ehitada, mis terwena inimsoo üleilmilis-ajaloolisest minewikust välja kaswab. Sm. Lenin rääkis, et wana kool halb oli, kuid see ei tähenda weel, et teda terwena kolisse wõib wisata. Ei maksa uhkustada ja ninastada: nagu poleks meil seda koguni tarwis. Tarwis wanalt koolilt wõtta see, mis uuele kõlbab, ja nimelt: tõsiasiade tundmise ja hoolika asja juure mineku; meie ei wõi „kergete“ hüüdsõnadega ja ragisewate lausetega wana kooli aset täita. Needus wana koolile selles tema osas, kus ta rahwast pimestas ja hullustas, rahwa eelarwamisi tema kurnamiseks alles hoidis! Kuid see ei tähenda sugugi weel, et me kohe wõime warukast väljaraputada uued meetodid ja kogu wajalise materjaali, et samal silmpilgul proletaarset kultuuri välja-

kuulutada. Wõttes kõik parema wanalt koolilt, peame meie organiseeritult ta peale kõige uue ehitama. Kui kool enne wett kodanluse weskile walas, siis peab uus kooliõpetaja, sotsialismi ehitamiseks töölisteklassi juure liitudes, kommunistliku partei toetusel proletaarse rewolutsiooni weskile töötama.

Milgil juhtumisel ei wõi me kõike wana lihtsalt wälja wisata. See tähendaks kooli elust lahti käristada, meil aga tuleb meeles pidada, et kool peab olema tihedalt eluga seotud.

Sm. Lenin õpetas meile, et üks kõige suurematest hädadest ja wigadest, mis meile wanalt, kapitalistlikult ühiskonnalt päranduseks jäänud, on raamatu täielik lahtirebenemine elupraktikast, sest meil olid raamatud, kus kõik oli kirjeldatud kõigeparemates wärwides, ja need raamatud enamatel juhtumistel olid kõige jälgimaks ja silmakirjalisemaks pettuseks, mida meile kapitalistlik ühiskond wateliselt ette wärwis. Seepärast oleks selle lhtne raamatuline omandamine, mis raamatutes kommunismist räägitakse, suuremal määral ebaõige.

Ilma tööta, ilma wõitluseta ei maksa raamatuline kommunismi tundmine kommunistlikkudest wihukestest ja kirjatöödest kõige vähematki, sest see ainult pikendaks igiwana lõhet teooria ja praktika wahel, seda wana lõhet, mis wana kodanliku ühiskonna kõige wastikumaks loomujooneks oli.

Te teate, et Wladimir Iljitsh raamatute ja wihukeste waenlane ei wõinud olla. Temale kuuluvad künned kõige andekamad raamatud, kõige surematumad raamatud kommunismi üle, kommunistliku mõtte tõsised kunstitööd.

Ta ei wõinud olla raamatute ja kommunistlikkude wihukeste wastane, kuid ta rääkis: kool, mis ainult kommunistlikkude raamatute ja wihukeste najal on ehitatud, see kool ei ole midagi wäärt, meile on waid kooli tarwis, mida tuhanded niidikesed eluga seaksid. Meile on kooli tarwis, mis rahwahulkade tihnikusse sisse tungib, meile on kooli tarwis, mis tööliste ja talupoegade eluga kokku käib, kooli, mis oskab kommunistlikke raamatuid ja broschüüre tõsise eluga siduda. „Proletaarne kultuur, — rääkis ta, — peab olema nende teaduswarade arendamiseks, mida inimsugu kapitalistliku ühiskonna, mõisnikulise ühiskonna, bürokraatliku ühiskonna surwe all wälja on töötanud.“ Näete, mida tähendab proletaarne kultuur. Meie ei ütle ühekski sekundiks proletaarsest kultuurist lahti, me loome teda natukehaawal ja tasapisi. Me loome ta sel tingimusel kui otsustawalt kõrwale wiskame igasugused täispuhutud ja rakuwad laused proletaarsest kultuurist. Meie õpetame uut põlwe tõsisele ajaloole, rikastades teda inimsoo eelmöödunud ajaloo tundmisega. Meie ei wõi ütelda: sest et inimsoo eelmöödunud ajalugu kommunistlik ei olnud, ei meeldi ta meile, — seda pahem talle. See oleks juba Nietzsche, ent mitte Lenini moodi. (Kiiduawaldused). Inimsoo eelmises aja-

loos oli wäga paljugi halba, kui meilt aga nüüd küsitaks, kuidas ajalugu teha, siis paneks me „targa“ plaani ette. Kuid me teame: tõsine meie teadmiste rikastamise allikas, oskus parema tulewiku eest wõidelda, on kõige pealt oma minewiku tundmine, on kõige pealt oskus wõtta kõike seda, mis wanas koolis, wanas kultuuris jõulist oli, on kõige pealt oskus saawutada tõelist liitu, tõelist sidet kooli ja küla wahel.

Rahwuslikust koolist.

Ma mõtlen seltsimehed. et pidades ühenduses sellega seisab ka rahwuslik kooli küsimus. Meie ees on suur kongress, — ma arwan, et me nüüd seda julgesti ütelda wõime, ennem ma kahtlesin seda sõna tarwitada. Sõna on küllalt suur, meid aga õpetas sm. Lenin mitte suuri sõnu loopima, Kuid ma arwan, et me nüüd julgesti öelda wõime, et kokku on kogunud suur kongress, mis piiri rajab, kongress, mis tööliste wõrdesse wärsket werd walab, kongress, mis meie keskele, meie wendlikku perre on toonud selle salga, mis seni meil puudus ehitustöölt, kultuuri tõstmise töölt, uue kooli eest wõitlemise töölt. Kuid teie kongress, seltsimehed, on muu seas suur ka selle poolest, et ta mitmerahwusline on. Ärge seda unustage. Nõukogude Sotsialistlikkude Wabariikide Liidus elutsewad kümned rahwad, mitmesuguste rahwuste kooliõpetajaskonna esitajad on siin ja otsustawad rahwusliku kooli küsimust,

otsustawad teda tõsise wendluse ja tõsise leninismi waimus.

Tuletame meele, kuidas wana tsaarikord kooli oma ülewõimu eriliseks tööriistaks, Suur-Wene marurahwusluse tööriistaks tegi. Seltsimehed, Lenini kirjanduse pärlite hulgas lugege tema tähelpanuwäärt kirjatükki „Suurwenelaste rahwuslikust uhkusest“. Teda wõib lugeda otsekui poemi, ühtegi sõna temast ei wõi wälja jätta. Temas arendab sm. Lenin seda mõtet, et suurwenelaste hulgas sündinud proletaarse rewolutsionääri suuremaks uhkuseks peab olema see, et aidata enam mahajäänud rahwaid, kellega ajalooline saatus teda kokkujutunud, aidata neid mahajäänuid ülestõusta, meiega kõigiga ühele tasapinnale saada, et kodanliku korra kantside wastu wõidelda. Suur silmapilk, mis meid selle töö juure kutsub, jõuab kätte, kui ta juba jõudnud pole.

Igalpool pääle Nõukogude Liidu on kool rahwusliku nääklemise tööriistaks, kool on igalpool mahajäänud rahwuste surwamise põhipinnaks ja ainult meil, meie maal, mis wäga waene weel, eraldame meie eri-fondid mahajäänud rahwastele abiks, meie püüame tõesti seltsimehelist abi anda enam mahajäänud rahwastele. Lenini juhtmõtete teostamise teed minnes, seame teadwalt üles rahwuskooli küsimuse, kui osa internatsionaalsest küsimusest. Teie teate, et Nõukogude Liidus asuwate rahwaste wendlust me oleme kinnitanud terwel real wäeliinidel, kuid seda, ütlen ma, on weel wähe. Me peame seda wendlust kinnitama ka weel

kultuuri väerinnal, kooli väerinnal. Teie läbi, kooliõpetajate läbi, kelle kätes kool on, kellele ka rahvusliku kooli ehitustöö usaldatud, peame seda saawutama, teilt meie saame siin wiimase kinnituse. Siin pannakse, alla wiimane pitsat: Olgu nii! Ja tõesti seltsimehed, olgu nii! Ühine proletaarne kool, millel üks suur eesmärk, kuid kool sedakeelne, nagu talupoeg ja tööline tahab, mitte aga sedakeelne nagu tahab kurnaja-mõisnik ja kapitalist. (Kiiduawaldused).

Wõtke niisugune meie Liidu osa, nagu seda Ukraina on. Oli aeg, seltsimehed, kus Ukraina kooliõpetajaskond omas massis Petljura järele läks. Mis tõi teda sellele kooliõpetajaskonnale endale ajalooliselt ebaõigele tee? Kõik need põhjused, mida ma ülalpool juba käsitasin, — wäikekoodanlikkude mõjude ülekaal kooliõpetajaskonnas, lendaw-kiire üleminek demokraatlikult rewolutsioonilt proletaarsele. Kuid nendele põhjuste summale lisanes Ukrainas weel kolmas — rahvuslik iseasi. Nimelt see, et Ukraina tahab oma rahvusliku kooli omada, tahab oma keelt rääkida, mida ei tsaari isewalitsus, ega Kerenski oma kiidetud „demokraatiaga“ talle anda ei tahtnud. Waat' see sundis Ukraina kooliõpetajaskonna aastat paar mahajääma ja Petljuura järele minema.

Nüüd, seltsimehed, on tee tuntawalt puhastatud. Ära teelt kõik tõkked, kõik see, mis meid takistas tõsist, ühtlast „kooliõpetajaskonda loomast! Ära see kõik! Me koristame kõige selle ära kui mustuse, kui wana neetud ennereformliku mõisniku mustuse. Ei wõi

juttugi olla mõnesugusest nägelusest, mõnesugusest tülist selle pärast.

Kui walitsus oma kehwi warasid jaotab, siis juhtub mõnikord, et waidlema hakatakse selle üle, missugusse kubermangu wõi wabariiki rohkem anda. (Muidugi tuleb see sellest, et need warad kord juba liig kehwad on. Kuidas sa ka ei jagaks, kõigile halb.). Kuid siin ei wõi olla ega pea olema mingisugust vähemagi lahk-mõtte maitsetki juures. Meie kongress on sellepoolest suur kongress, et ta tõepoolest wõrdlemata hästi ku jutab seda rahwaste perekonda, mis Wenemaal pesitseb. See on näiteks ja eeskujuks kogu ilma töölistele ja talupoegadele. (Kiiduawaldused).

Kooliõpetaja ja ühiskondlik töö.

Ma tahan, seltsimehed, weel peatada küsimusel kooliõpetajast-ühiskonnategelasest. Ennem seati küsi-must nii: kas kooliõpetaja wõi ühistegelane? Ma arwan seltsimehed, et me nüüd wäga kergesti ja ruttu wõime kokkuleppida wormelil: ei — kooliõpetaja „wõi“ ühis-tegelane, waid — kooliõpetaja-ühistegelane.

Läinud kewadel, kui ma Leningradi kooliõpetajate ees ülesastusin, rõhutasin ma wajakust kooliõpetajaid laialt ühiskondlikust tegewusest osawõtma tõmmata. Mu kõne leidis siis kaunis suurt wastukaja kooliõpetajate kogus, — ma otsustan sellest kas wõi nende kirjade läbi, mida ma hiljem sain.

Seltsimehed, praegu me seisame teise olukorra ees. Praegu tuleb juba rääkida sellest, kuidas kooliõpetaja ühiskondlikku ja puhtkoolitööd õigesse wahekorda seada, et teatud tasakaal, teatud jõu ja aja bilans saaks. Ma ei taha kinnitada, et kõik kooliõpetajad juba silmipidi ühiskondliku töö poole pööranud on, see oleks ebaõige. Ma arwan, et protsenti 30—35 veel praegugi sellest tööst eemal seisab. Seltsimehed kongressi saadikud, kellega mul juhus oli kõnelda, on ka sellel arwamisel. On, arwan ma, olemas ligi kolmandik kooliõpetajaskonnast, kelle ees veel küsimus seisab, kas ühiskondlikust tööst osa wõtta wõi mitte.

Kuid suurem enamus on juba kahtlemata, käikseid üles keerates, tööst kinni haaranud ja on sellega üleujutatud. Praegu tõuseb juba küsimus, kuidas kooliõpetaja ühiskondlikku tööd koolitööga kokkukõlastada ja jaotada? Kusagilpool mõeldakse isegi selle üle, kas kooliõpetajad wahest liig tööga koormatud pole. Wäike, übingu poolt toimepandud ankeet näitas, et 30-nes kubermangus 65% kooliõpetajatest ülepeakaela töö sees istub. Terwest reast kohtadest hakkab kostuma hädakisa: meid koormatakse liig palju ühiskondliku tööga. Puhkepäew on kooliõpetajale külas kõige palawamaks päewaks. Teda sunnitakse kõike tegema: ta peab lehti lugema, ta peab õigusteadlikke näpunäiteid andma, ta peab aitama ettekandeid korraldada, ta peab suflööriks olema jne. jne., — ühesõnaga, meie kooliõpetaja peab olema weidi nii „Mur ja Merilis'eks“ *).

*) Ennesõjaaegne Moskwa suurkauplus, kust saada wõis kõik, mis inimesel üldse tarwis.

(Naer. Kiiduawaldused). Ja siis weel seatakse küsimust üles, kas kooliõpetajat wast liig palju tööga ei koormata.

Kooliõpetajaskond — nõukoguwõimu agitpropiks külas.

Mul juhtus kord sõna libistada, et meie kooliõpetajaskonnal külas nõukoguwõimu agitaator-propagandistiks tuleb hakata. Osa seltsimehi pidasid seda arwamist liialdatuks. Ma mõtlen, et nad nüüd selgusele on jõudnud, et siin liialdust polnud. Kooliõpetajaskond — agitprop, see kõlab esimesel pilgul arusaamatult. Kooliõpetaja — ja äkki agitaator-propagandist. Kas wast pole siin wastolu? Wõib neid kokkuliita, kas pole siin „pahelist“ sidet, kas pole siin midagi kergemeelset, küsimuse ülesseadmise mõttes puudulikult läbimõeldut?

Ma arwan seltsimehed, et maal, kus töolisteklass wõitis, kus meil nõukoguline kord on, mis töolis-talu-poegade hulkadele tugeneb, on proletaarses riigis piirjoon agitaatori wõi propagandisti ja haridustegelase wahel — wäga tingiw ja paigastnihkuw ning kaob kergesti.

Haridust ja agitatsiooni ei wõi meie lahutada.

Plehanow rääkis: agitaator — see on inimene, kes ühe idee suurele inimhulgale edasi annab; propagandist — see on inimene, kes paljud ideed wäiksele inimrühmale edasi annab. Kuid haridustegelane? Mõis-tagi, haridustegelane kodanlikul maal on tihti tööriist kodanluse käes. Erapooletuse lipu alla peitudes, on

ta nukuks koganluse käes. Kodanliku korra juures elavad haridus ja poliitiline agitatsioon igaüks isepool. Agitaatoril on kodanluselt kindel ülesanne musta walgeks teha ja walget mustaks. Aga meil teiega? Pärast seda, kui meie kodanluse mahapaisanud, pärast seda, kui me piramiidi nii seadnud nagu ta seisma peab, kui me enamuse diktatuuri loonud oleme, seatakse meil agitatsioon koguni teisiti, kui kodanlusel. Kelle hulgas meil praegu agiteerida tuleks? Keda siis tarwis on praegu peajasliselt walgustada? — iseendid, määratu suurt linna- ja küla-töönimeste hulka, töölisi ja talupoegi. Meil liitub ja ühtlustub haridus agitatsiooniga. Mujal mail on walitsus sellest huwitatud, et rahwas pime oleks, meie maal on meil seni esimene ja ainukene walitsus, mis wastupidisest huwitatud on, et tööline ja talupoeg wõimaliselt kultuursemad oleksid. Näete, mispärast meil haridus poliitikaga, propagan-daga, agitatsiooniga ühte langeb.

Meil ei saa poolitada ja panna ühe waagna peale haridust ja teise pääle — agitatsiooni. Sellest silmpilgust, mil me kodanluse häwitasime, sellest silmpilgust oleme meie huwitatud tõelisest haridusest ja sellest silmpilgust kaotab oma lahuwahe haridustööline ja agitaator-propagandist. See on üks töö, ainult kahe-suguselt täide wiidud.

Nüüd on see kõige wäiksemas tööski, isegi aabitsa kokkuseadmises näha. Aabitsat wõib kokku seada kuidas tahes. Näiteks tähe „tsh“ all te wõite kirjutada sõna „kurat“ („чорт“), ja äraseletada, mis tähendab

„kurat“. Aga wõite kirjutada ka „Chamberlaine“ (loe: Tshemberlen) ja seletada, mis tähendab Chamberlaine, selle kõrwal aga wõite ka kirjutada „Tshitsherin“ ja seletada, mis on Tshitsherin. (Naer. Kiiduawaldused).

Samane on lugu ka iga wäikse joonistusega ehwtil. Näete, mispärast praegu kooli ja wäliskoolitöö wahel, wõib olla, methodoloogiliselt seisukohalt weel wõib wahet teha, kuid pedagoogilise töö seisukohalt meie sotsialistlikus riigis, mis sotsialismi luua tahab, on wahe siin juba wäga tingiw, päris tühine ja piirjooned siin lausa liikuvad.

Ma arwan, et see kooliõpetajatest, kelle hoole all 40—80 õpilast, on samasugune agitaator kui meiegi, kel määratu suured kuulajate kogud ja kes kogu Kominternile esinewad. Meie aga oleme samal mõõdul „haridustöölised“ nagu teiegi: me tahame samuti harida last, töelist, talupoega, et ta ei usuks kuradit, et ta arusaaks, mis ilmas sünnib, mis on tööliste ja talupoegade liit; et ta kaswaks kord päris inimeseks; et ta ilmapeale lahtiste silmadega waataks. Meie tahame samuti kaswatada uut põlwe külas.

Meie mõtleme, et teie, kui haridustöölise ülesanne, kes ei pea juba enam orjaks olema kodanluse käes, waid kes ise sideme oma silmilt rebinud, kes ise teawad, et tee proletaarsele rewolutsioonile pole lilledega ülekülitud, kuid et see siiski kõige õigem tee on, — teie ülesanne rewolutsiooni seesugusel arenemisastmel on — olla samasugused agitaatorid, nagu meiegi. Agitatsioon ja haridustöö ühtuvad kokku ja tarwis on

seada asja toimetada sellelt waatepunktilt, mida Lenin meile pärandas.

Waadake, mispärast isegi küsimust koolist ja koolitööst ei tule enam asetada „põhimõtte“ waatewinklist Neile kahekolmandikule, kes juba ühiskondlikule tööle andunud, tuleb abi anda. Nemad ise aga peawad aru saama, et wahe ühiskondliku- ja puhtkoolitöö wahel — väga tingiw on ja ühte teisele wastu seada ei wõi. Tarwis ainult tööga koormatust arwele wõtta, kuid mitte unustada seejuures, et me kõik peame tegema ja teeme ühte ja sama tööd ühe ja sama ühtlase ja suure programmi järele.

Näete, see on minu wastus küsimusele kooli ja wäliskooli tööst, küsimusele: kas on kooliõpetaja agit-prop wõi ei ole. Kakskolmandikku kooliõpetajaskonnast on juba kaelani töösse läinud, kohati, wõib olla tuleb nende koormatust kergendada, wõimaliselt äramäärata mingisugune norm. Sest ei wõi ju nõuda mees- ja naiskooliõpetajatelt, et nad kõigis asjus meistrid oleksid, et nad oskaksid suurepäraliselt näidendit lawastada, kui ka kindlustamise asjas nõu anda jne. Meil tuleb tihti wälja, et kooliõpetaja peab olema „nii õmbleja kui löikaja ja wilepillil mängija“.

Kooliõpetajaskond — nõukoguwõimu organisatsiooni osakonna osake.

Teatud wahetegemine on tarwiline.

Meil on muidugi nii parteilised kui ka nõukogulised asutused olemas. Ent kui me aga wõtame rewolut-

sicconi terwena, s. t. selle määratu suure lipu, mille all warju leiawad kõik töötawad kihid, siis räägime meie siin orgosakonnast, agitpropist sõna laiemas mõttes. Koel aga on meil osake nii sellest kui teisest. Siin on kooliõpetajaskonnal põhjus oma peale kui nõukoguwõimu osakese ja orgosakonna peale waadata. Kultuuritöö küsimus on tihedalt poliitikaga seotud. See pärast peawad meie poliitika ja meie ehitustöö põhimõtted kooliõpetajaskonnale lähedad olema.

Pealtnäha väiksed küsimused paisuwad mõnikord lausa suurteks sotsialistliku kaswatuse küsimusteks. Ma kuulsin, et mõnelpool koolis kooliõpetajad weel lapsi peksawad, neid kõrwapidi kisuwad jne. Teisest küljest tean ma, et meie noorsool mõnikord ülemäära kange waim on. Mõni tahab koolis tingimata mütsiga istuda, muidu nagu oleks ta komnoorsoolase wäärtus langenud. Wõi jälle arutatakse päris tõsiselt küsimust, kes ennem kumardama peab, kui koolipoiss ja õpetaja kokkupuutuwad. Kõik need väiksed küsimused tulewad sotsialistliku kaswatuse wäljawaateis üles seada. Tuleb ütelda meie kom. noorsoolasele, et see tal tükki küljest ei wõta, kui ta ilma mütsita istub, wõi kooliõpetaja wastu wiisakas on. Kui juba rääkida Lenini põhimõtetest, siis see on ka tükike neist põhimõtetest. Tarwis kõik kodanliku korra jäänused wälja klopida. Tarwis aru saada, et nüüdne kool — on uus riidelõim. Näete, seltsimehed, see on mida ma kooliõpetajaskonnast kui nõukogu walitsase orgosakonnast ütelda tahtsin.

Kooliõpetaja, silmad küla poole!

Teie teate, et meie partei praegu oma tööd juhib hüüdsõna all: „Silmad küla poole!“

Kirtjatükis, mis tänases lehes paigutatud („Prawda“ 13. jaan., s. a. kirjat. „Proletariaat ja talurahwas“), mida teie wististi lugenud, selgitan ma lähemalt, mida me selle all mõistame. Praegu ma selle peal ei peata.

Kuid ma kuulsin, et linna kooliõpetajaskonnas nurinat olla selle üheõigusasetuse tõttu, mida ta selles näeb, et partei küla kooliõpetajale liig suurt tähelepanu pöörawat. Ma arwan, et seesugune asja juure minek sugugi õige ei ole. Seltsimehed peawad aru saama, et meie kõige nõrgem lüli praegu — küla on, et hariduse peamine wäerind on praegu ka küla. Nad peawad aru saama, et linnas on tehtud rewolutsiooni peasa, et siin on kultuuri, teaduse jm. põhiallikad. Nad peawad ka aru saama, et lõhe küla ja linna wahel oli wanakorra asjaks, meile aga on ta — hukatuseks.

Üks Lenini põhimistest juhtmõtetest seisab selles, et linna ja küla wahel liini sirgeks ajada, et tarwis on kaotada wahe küla ja linna wahel. Sellele peab juhitud olema partei kogu tähelepanu. Ja linna kooliõpetaja peab kõige jõuga oma seltsimeest küla kooliõpetajat toetama. Toetada aga wõib ta paljugagi. Meie linna koolis on nii teadmisi kui õpewahendisi, ning kogemusi kui sidemeid rohkem, kui küla koolis.

Praegu elame meie seesugust ajaloolist aja „tüki-kest“ üle, mil kõige jõuga kooli külas aitama peab,

sest et ta peamiseks toeks on joomise, samogonni vastu, kõige selle pimeda ja ebakultuurilise vastu, mida meie külast leiame.

Minu ees seisab siin wäike tabelike, mis samogonni asju külas iseloomustab. Näete siin neid andmeid: 1922 aastal oli awalikuks tehtud 94.000 samogonni ajamise juhtumist, 1923 aastal — 191.009, 1924 a. — 275.000. Ärawõetud aparate oli: 1922 aastal — 22.000, 1923 a. — 54.000, 1924 a. — 73.000. Kas see pole otse katkuline? Kas küla kooliõpetajal ei teki siin eriline ülesanne, selle pahega wõidelda? Kas meie kõik ei peaks teda sel alal aitama?

Töolisteklassi side külaga kindlustab meile kõik. Meie elame üle uut ajajärku meie rewolutsioonis, mil linna majanduslik liit külaga ilmingimata kõik otsustab. Meie peame eksami majanduslikul wäerinnal. Meie peame näitama talupojale, et nõukogukord oskab talupojale niisugust walitsust anda, mis meile rohkem kokkuhoidlikum tuleb ja majapidamist organiseerida oskab. Siin on kooliõpetaja ülesanne hiiglasuur. Kooliõpetaja peab ja wõib parteid selles töös rohkem aidata kui keegi muu.

Intelligentlikust töölise ja talupoja wahekorra mittemõistmisest.

Siin on ühe kooliõpetaja kiri meile, kes kuidagi-moodi aru ei taha saada, kuidas meie töölise ja talupoja wahekorra küsimust ülesseame. Töölise ja talu-

poja wahekorda määrates, annab ta sellele „luulelise“ määruse. Ta kirjutab:

„Tööline, — see on kiwi, mis kaljult jõkke kukkunud, mis teda juba üksteise vastu äralihwida, ümarguseks teha on jõudnud. Tema peal, nagu öeldakse, pole ei oksa ega tüügast, nii puhas ja sile on ta, et löbu kätte wõtta.

Talupoeg aga külas — on kiwi, mis weel kaljus peitub. Ta on krobe, tahumatu ja osalt wäljaleotatud. Wiimane lesib, lesib ja kukubki wiimaks siledate seltsimeeste hulka. Kuidas nad teda, sm. Sinowjew, vastu wõtawad? Ma arwan, et — „kasi minema, sa poliitiliselt ja sotsiaalselt pesemata pale“.

Näete siis, kuidas mõned kooliõpetajad omale asja kujutawad. Kardan, et sel kooliõpetajal on tüdininud, poolintelligentlik hingeelu. Ta pole wististi ei tööline, ega talupoeg. Tõepoolest aga töölisel niisugust nina kust ei ole. Kui kommunist komminakust põeb, siis rabab partei teda selle eest raaga, — seda nõudis Lenin ja seda teeb kogu partei. „Kommunistliku“ ja komnoorsoo“ ja iga teise ninakuse vastu meie wõitleme. See kiri räägib meile ebaõigest arusaamisest, mis autoril tööliste ja talupoegade wahekorra kohta on. Tööline ei ütle talupojale: „Kasi minema, sa pesemata pale“. Eesrinna tööline linnas teab, et rewolutsiooni saatused otsustab meie küla, et meil on proletaarne diktatuur talupojalisel maal, ja et lõppudelõpult rewolutsiooni wõit sellest oleneb, kas meie oskame oma majanduslikku wäerinda uuesti ülesehitada

ja kas oskame majanduslikul väerinnal sidet töölise ja talupoja wahel kinnitada. See küsimus seisab meil risti ees ja temast kuhugile mööda ei pease.

Appi külakooliõpetajale.

Linnakooliõpetaja peab külakooliõpetajale, kes kõige raskemal, kõige tähtsamal väerinnal töötab, abi andma.

Meie mäletame weel kui mesimeelitawalt wana narodnikute kirjandus rahwakooliõpetajat kujutas: umbkülla paisatut, kujutati teda tihti poolpühana, selle jõulupoisikese taolisena, kes tingimata jõulukuuse ees ära külmama peab. Selle magusa tooni heidame meie kõrwale. Meie ei räägi, et kooliõpetaja püha on ja tema seda ei wajagi. Meie seame küsimuse realistlikult, proletaarselt. Meie teame, et rahwakooliõpetaja tõepoolest töötab sellel raskel wäeliini osal, kus wana Wenemaa jäänused eriti tugewad weel, kus wanat mõisniku-, härrashingeelu keppidega sissetuubiti, kus pikad aastad rahwast meelega pimeduses peeti, kus rahwasse meelega ebauske idandati. Samal, näe, raskel wäeliini osal töötab meie wäe teatud rühm ja ta wajab paremat sidet, suuremat materjaalset ja moraalset toetust, peamiselt moraalset. „Tänapäew on ta wiha lahtunud“, — praegu peab külakooliõpetajaskond ise rohkem tähelpanu külale pöörama ja linna kool peab talle selles abi andma.

Meie kooliõpetajaskond muutub praegu ja muutub edasigi korralt suuremaks ja suuremaks küla kesk-

kohaks; — üheks selle poolustest: üks poolus on papp, teine — kooliõpetaja. Papp on kulakutega, kooliõpetaja aga küla rahwa paremate kihtidega.

Kooliõpetajal on külas terve rida täiendavaid ülesandeid. Ma ei peata nendel lähemalt, küllalt kui neid üleloen Wõtke külakool, koooperatsioon, maakasutamise-, maaharimise küsimused, küla ajaleht, usuwastane kihutustöö, — kõik need küsimused tõusewad küla-kooliõpetaja ette kogu omas suuruses. Seepärast ei tohiks linnakooliõpetajal midagi siin kaetseda wõi laita olla. Peab rewolutsiooni käiku nägema ikka ja temast aru saama. Peab tsunftilise waatepunkti jätma ja endistest õpetundidest mõistma, et seesugune waatepunkt meid rewolutsiooni sillutatud teelt rappa wiib. Peab aru saama, et küla on praegu peamine wäerind ja sinna wiivad meid praegu rewolutsiooni saatused.

Külakooliõpetaja peab meie liidu „wõitma“.

Teie mäletate kõnekäändu, et „lahingu Sadowajal wõitis külakooliõpetaja; Saksa-Prantsuse sõjas 1870—1871 a. wõitis külakooliõpetaja“. Jah, see kooliõpetaja oli haritud ja kirjaoskaja, see awaldus Preisi sõjawäes, — ja ta wõitis. Praegu räägitakse, et põllutööstus Daanimaal olla eeskujuliselt korraldatud just külakooliõpetaja tõttu, just selle tõttu, et ta haritud ja kirjaoskaja on. Meil jõudis kätte aeg, mil kooliõpetajate ja eriti külakooliõpetajate kirja-

oskamise, endaohwerdamise ja organiseerituse määr töölis-talupoja liidu saatusi poliitilisel liinil ära määrab, põllumajanduse tõusu määra kindlaks teeb ja osalt meie saatused otsustab punasewäe organiseerimise ja uute sõdade aladel, mida meile kindlasti, warem wõi hiljem, Lääne-Euroopa imperialistlikud rööwliid kaela määriwad. Kui lahingu Sadowaja juures wõitis küla-kooliõpetaja, kui Daani põllutööstuse on eeskujulikult korraldanud kooliõpetaja, siis wõidab tähtsal mõõdul meie töölise ja talupoja liidustamise asjaski külakooliõpetaja. Sellest peab selgesti aru saama ja meie küla kooliõpetajale appi tulema.

„Silmad küla poole“ — see on meie partei ja nõukogu wõimu põhihüüdsõna praegusel ajajärgul. Kooliõpetajate kongress peab seda omandama ja linnakooliõpetaja ühes külakooliõpetajaga selle tegeliselt teostama. Külakooliõpetaja peab oma eesolewale tööle ettewalmistatud olema, et küla sellest aru saaks ja näeks, kuidas ta oma etteseatud ülesannetega walmis saab.

On kooliõpetaja proletaarlane?

Ma tahan weel mõne sõnaga peatada küsimusel, kas kooliõpetaja on proletaarlane. See küsimus näib nagu selge, kuid mitte täiesti. Tihti räägitakse hoolimatult, et kooliõpetaja wäikekodanlik mass olla. Praegu räägiwad mõned saadikud: „Tarwis hüüdsõnaks panna: kooliõpetaja proletariseerimise“, et kooliõpetaja

koguni lahti ütleks omast maatükist, kõigist kõrvaltöödest ja aina koolitööd teeks, — siis saaks ta tõsiseks proletaarseks.

Et endale küsimust selgitada, tuleb võtta kolm kategooriat: oma majandusliku seisukorra poolest on meie kooliõpetajaskond praegu kõik proletaarsed rekordid võitnud. (Naer. Kiiduawaldused). Ja võib koguni öelda, et ta on „proletariaadi proletariaat“. Kui meie võtame tema aga valmistuses, — mis marksistliku määruse waatewinklist üks tähtsamatest proletaarse tundemärkidest on, — siis on siin asi kaunis omapärane. Kooliõpetaja seisab lähedal omale „walmistusele“, ta istub selles päewad ja ööd. Kuid ainult kaudselt puutub ta aineliste warade walmistusse, kaubahulkade suurendamisse jne. Kolmas tundemärk — kas elab kooliõpetajaskond pillatuna või koondatuna hulgana. See on ka väga tähtis tundemärk. Kapitalism kontsentreerib tööstuse proletariaati, kogub ta ühe katuse alla ja takistab ta ajaloolist jõuwoolu. Ses suhtes „lonkab“ kooliõpetajaskond ka oma proletaarse olemuse mõttes, sest ta elab killustatult.

Meie ei ole siin professorid, meie ei otsi akadeemilisi wormelisi ja teaduslikke wäiteid, waid läheneme sündmustele kui elawad inimesed, kui rewolutsionäärid. On olemas kooliõpetaja ja „kooliõpetaja“. Praegu, kodanlust võitnud maal, peame meie julgesti, ilma marksismi teooria wastu patustamist kartmata, tunnistama, et kooliõpetajaskond omas enamuses on proleta-

riaadist juhitawa töötawa massi osa, ja, kui üheõigus-
ik töötawa massi osa, peab ta meie hulka wõetud
saama. (Kiiduawaldused.)

Kas wõib kooliõpetaja külas majapidamist omada.

Meie waatasime selle [tee üle, mida mööda kooli-
õpetajaskond meie juure tuli, — see on põhitähtis, —
kuna kõik muu on — ainult enama wõi vähema sih
pärasuse küsimused. Kooliõpetaja, kəs omale wäikse
maalapi soetanud, et kuidagi moodi need rasked päe-
wad üleelada, toimetas täitsa õieti. Ja ütelda, et ta
on parandamatu wäikekodanlane, selleks peab olema
mitte marksist, waid tähekoi ja wariseer. (Kiiduawal-
dused.) Ütelda talle: „Wiska see maalapp ära, me
kindlustame sind, sina aga toimi ainult oma kooli-
tööd“ — on wara weel. Kindlustamine on weel liig
kehew, see esiteks. Teiseks aga, austab talupoeg roh-
kem seda, kes ise oma wäikest küla-majapidamist ju-
hib. „Kui sa ise peremees ei ole, siis wõib sul kee
küll kenasti suus olla, kuid sa katsu ja käi ise ka
adra järel“. Näete, mida talupoeg kooliõpetajale ütleb.
Kooliõpetajal, kes ise niidab ja ise künnab, on külas
koguni teine autoriteet. Meie oleme täiesti põllu-
majanduse tõstmise poolt, mispärast me siis meelega
peame „kulakuks“ seda nimetama, kes majapidamist
omab!

Küsimus asetub nüüd ainult sihipärasuse seisukohalt: kes rakenduda võib — las rakendub. Kes oma kooliõpetaja tööd maalapi harimisega kõrvaldada võib — las kõrvaldab, selles pole midagi halba ja seepärast ei või teda veel töörahwapere liikme nimekirjast maha võtta. Nõnda me asetame küsimuse. Ja kõike muud tuleb arutada praktiliselt, asjalikult seisukohalt, teatud walla, teatud inimese ja teatud kooli kohaselt.

Kooliõpetaja ainelisest kindlustamisest.

Ma tegin katsed teateid koguda, millised küsimused teatud silmapilgul kogu poolmiljoni haridustöölise ja eriti kahesaja tuhande külakooliõpetaja jaoks põnevad on. Ma sain niisuguse mulje, et küsimusi siin on palju, kuid et viis järgmist küsimust on kõige olulisemad.

Esimene küsimus — kooliõpetaja ainelise seisukorra parandamisest.

Oleks pentsik, kui mee selle küsimuse teravust eitaksime. Õige küll, ta on praegu vähem terav, kui aasta tagasi, kuid ta on siiski kaugel veel oma täielisest lahendamisest.

Meie programm ses asjas on väljendatud sm. Lenini: kõrgemale ja kõrgemale tõsta rahva kooliõpetajat. Asetada teda niisugusele kõrgusele, kus ta kuskilgi

kodanlusmaal ei seisa. Kõige enam ja kõige rohkem mõtelda rahwakooliõpetaja ainelisest olukorrast.

Töölise töötasu läheneb praegu ennesõjaaegsele tasapinnale. Ka kooliõpetaja palk hakkab ennesõjaaegsele lähedale nihkuma. Muidugi ei ole ennesõjaaegne norm mitte ideaal ja seda vähem kooliõpetajale. Ma arwan, et sm. Lenini sõnu milgil tingimusel ei wõi mõista nii, nagu oleks waja kooliõpetaja ainelist seisukorda tõsta ennesõjaaegse tasapinnani, s. t. 30 rublani kuus ja sellele peatama jääda. Sm. Lenini sõnu peab mõistma nii, et tarwis kooliõpetaja ainealine tasapind tõsta meie maa kõige parema töölise ennesõjaaegse tasapinnani. Muidugi ei wõi me seda teha lühikese aja kestel ja kentsakas oleks, kui me tühiseid, kellelegi wajatuid lubadusi laiali loobiks. Siia on kogunud seltsimehed seltsimeestega ja mitte ülemad oma alamatega, kes talt ilusaid sõnu ja lubadusi ootawad. Te tunnete wabariigi majanduslikku seisukorda, — temast jutustas teile sm. Rõkow, — te teate wäga hästi, et meil praegu on weel piiratud wõimalused, kuid on olemas kõik wäljawaated paranemisele tulewikus, — ja seda waidlemata.

Nüüd ei mõõdeta aegu mitte aastakümnetega, waid palju lühemalt. Meie programm on selles, et kooliõpetaja majanduslikku seisukorda meie maa kõige parema töölise tasapinnani tõsta, sest kooliõpetajal on seks kõik õigused: ta on meile tarwiline meie proletaarse „kontserdi“ jaoks. ta on meile tarwiline kogu meie

tööjaotuse protsessis mitte vähem, kui kvalifitseeritud tööline.

Kooliõpetajate parteisewõtust.

Teine küsimus, mis, nagu mulle näib, kõige enam teid huwitab, — see on küsimus kooliõpetajate parteisewõtust.

Küsimus on väga põnew, mida nii kergesti lahendada ei wõi. Täna arutati ta esialgselt partei keskkomitee istangul läbi. Otsustati, et me peame parteisse sissepeasu kergendama neile paremaile kooliõpetajaile-rewolutsionäärele, kes seda wääriwad. (Kiiduawaldused.)

Mulle näib üldse, et siin aeg ega koht ei ole peen-sustel peatada: keskkomitee üldine põhimõtteline otsus ses asjas on kindlustatud. Te tunnete ju meie parteid, teate, et ta keskendatud on ja et keskkomitee otsus on seaduseks temale, te teate seega, et keskkomitee otsus tingimata ellu läheb. Enesest mõistetaw, otsustawad seda küsimust mõlemad pooled. Ühest küljest — partei, teisest — kooliõpetajad. Kuid parteisse kuuluwuseks ei jatku ainult heast tahtest, tarwis kinnitada oma parteisepüüdu ka kommunistlikul töö. Siis hakkab ka partei weel laiemalt ja julgemalt kooliõpetajaile oma uksi awama.

Parteikomiteede ja kooliõpetajaskonna wahekorrast.

Kolmas küsimus, näib mulle, on selles, kuidas koha-pealseid parteikomiteesid kooliõpetajaskonnale ligindada,

kuidas kõwendada kooliõpetajate juhtimist parteikomiteede poolt üldises töös. Mul on rida kirje ja kreisi konverentside andmeid, milles räägitakse, et seal healed on kostunud: „Partei räägib juba ammu kohapealsete poliitiliste wõimude tähelpanust kooliõpetajate suhtes, kuid, wististi, kogutakse nüüdki kokku, sõelutakse weidi, ja pärast jääb kõik jälle endiseks.“

Niisugused umbusalduse healed on olemas. Ma julgen oma partei keskkomitee nimel tähendada — teie aga tunnete ju keskkomitee auto-riteeti — et, tingimata, niipalju kui asi meist oleneb, ei wõi ialgi endiseks jääda. Ja teie peate tegema, ja loodan, et teete kõik, mis wõimalik, selleks, et endiseks ei jääks.

Jõudude ümberpaigutamise st.

Neljas küsimus, mis kooliõpetajaskonda nähtawasti erutab, — see on jõudude ümberpaigutamise küsimus. Juhtub tihti, et kooliõpetaja paisatakse kuhugile teise kohta, kuna, wõib olla, pole selle järele otsekohest tarwidust. Wõib endale ettekujutada kuipalju õiglasi kurwastusi, kuipalju raskeid silmpilke kooliõpetajaskond ses suhtes weel hiljutigi üle on elanud.

Mul tuli lugeda palju kirje rea seltsimeestele, kirje, mis pajatawad nais- ja meeskooliõpetajate raskest seisukorrast. Selleks, et haigeksjäänud ja koduta naisõpetajat haigemaija wiia, panid 20 õpetajat raha kokku ja ei kogunud 5 rublatki. Me teame, et läinud aas-

tatel meie kooliõpetajail midagi selga panna ei olnud: 10 inimese pääle oli wahest ainult kaks paari saapaid. Selle üle wõisid küll ainult wähemlased ja es-erid naerda. Kuid kas meil sel ajal punases sõjawäes ei olnud seda, et 10 sõduri pääle ainult kaks paari saapaid oli? Wähemlased ja es-erid nägid, kuidas paljasjalgsed punawäelaste komandod hambuni sõjariistunud waenlase wastu läksid, ja naersid selle üle. Muidugi, ainult walgekaardlased ja waimust waesed wõisid selle üle naerda: meie sõjawägi wõitles kogu kapitalistliku ilma, kogu kapitalistliku olukorra wastu!

Kui me praegu räägime, et kooliõpetaja meile tarwilik tööline on, kes kõrwuti töölisteklassiga rahwa kultuuri peab tõstma, siis wõiwad siin jällegi naerda ainult walgekaardlased, kuid meil seda unustada oleks patt, ja lubada nüüd meie kooliõpetajate kergemeelset ja ähmilist ümberpaigutamist, see oleks muidugi päris kuriteoks nõukoguwõimu ja partei wastu. Ene- sest mõistetaw, et kõik, mis me selle wastu teha wõime, saab tehtud.

Kooliõpetajaskond ja kom. noorsugu.

Lõpuks, wiies põnew ja walulew küsimus — kooliõpetaja ja kom. noorsoo wastastiku-wahekorra- st. Selle üle tuleb sm. Buharini eriaruanne, mul ei maksa talle ettejooksta. Kuid, et minu poole selle üle juba pööratud on ja ka ajalehtedes ebaõigelt minu peale tähen-

dati, siis luban enesele selle juures weidi peatada. Kahtlemata, seltsimehed-komnoorsoolased peawad aru saama, et nad kohustatud on kooliõpetajaskonnaga tõsist, mittewalekullalist, waid tõsist wendlikku liitu looma. Nad peawad aru saama, et nad ei tohi, ega pea kooliõpetajat tagasundima, waid ühes temaga õppima, ühes temaga töötama. Teie teate, kuidas me armastame ja hindame oma kom. noorsugu. Me waa-tame ta peale kui meie tulewiku peale. Kui näed mõnikord, iseäranis päikselisel päewal, hulga liikuwaid punaseid lippe, mõtled rõõmuga: wahetus tuleb! Al-gul näed: ainult lipud lähewad, pärast aga märkad juba lippude all ka wäikesi, — hing rõõmusteleb. Ilm-tingimata, see on suur laen tulewikust. Hilju weel läksin ma Leningradis uulitsal ühe töölisega. Oli tuisk. Äkki näeme — wäike pioneeride salgake, — oli juba õhtu eel, — läheb ja laulab, Leningradi töö-line kõneleb: „Nad on ise rewolutsioonilise tuisu sar-nased.“ Jah, see on õige, et sarnased. See on — wärske tuul, rewolutsiooni tuisu torm, see on uue ilusa elu idu, mitte eba toreduse mõttes ilusa, waid õige, tõsise ilu mõttes. Kom. noorsugu — on tule-wiku suur seotislüli, on wärske tuul, mis juba praegu tõega linna külale wõib lähendada.

Kuid see ei tähenda, et kõike tagakiita wõib. Küläs kaebatakse, et kom. noorsugu mõnikord seal kogu wõimu esitab. Me oleme tihti seesuguseid jutte kuul-nud. Nii ei kõlba. Kahtlemata, peawad täiskaswanud elanikud ja kooliõpetajaskond komnoorsugu toetama

ja mitte tema vastu heatahtlikkude papakeste suhteid looma. Kuid temale igas asjas järele anda ei wõi.

Kom. noorsoolane peab aru saama, et kooliõpetaja talle mitte wõistleja, waid sõber ja seltsimees on, kellega ta ühes peab töötama. Praegu ei oleks kohane järgmine wõrdlus: kujundas ju metallitöölise ühing inseneeride seksiooni, et neid omale lähemale tõmmata, kom. noorsoolane peab oma poole tõmbama kooliõpetaja. Praegu see wõrdlus ei kõlba. Meil elid inseneerid, kes 500 rubla said, kuna tööline — kõigest 40. Aga kooliõpetajad saawad 30 rubla, kuna töölised 50. Näete, mispärast see wõrdlus lonkab.

Tarwis aru saada, et 1925 aasta kooliõpetaja ei ole enam 1918 aasta kooliõpetaja. Tarwis aru saada, et ta proletaarse rewolutsiooni katlas ümber on keennud, omale proletaarse rewolutsiooni üheõigusliku tööliste õiguse väljalunastanud. Tarwis on, et kom. noorsugu ei komandaks, waid kooliõpetajaga ühineks. Kom. noorsugu peab aru saama, et kooliõpetajaskond on sõbralik riik, kellega üheskoos käsikäes suurele sotsialismi ehitustööle peab minema.

Kooliõpetaja peab rewolutsiooni raskusi meelespidama.

Ma walgustasin teie ees wiit enam-tähtsamat küsimust. Muidugi mõista, leidub weelgi 25 sama ülitähtsat küsimust. Neid „hurraa“ peale otsustada ei saa. Te peate meeles pidama kõiki meie raskusi, kõike seda,

et me waenlastega igastküljest piiratud oleme, te peate meeles pidama, et meile uut sõda kaela määrida wõidakse, ja kindlasti määritaksegi, kui tööliste ja talupoegade side nõrk on. Kui ta aga kindel on, siis on see kindlamaks ja paremaks tagatiseks, et meid hamba all proowida ei juleta. Teie peate aru saama meie proletaarse riigi raskustest, kes alles nüüd majanduslikul wäerinnal esimesi tõsisemaid edusamme saawutama hakkab. Need on meile väga kallid, sest et nad on esimesed. Nad on esimesed, kuid mitte wiimased. Me näeme, et asi on libe ja õigetel roobastel. Põllumajandus, linnatööstus, tõusewad kõige kiuste. Me astume uude ehituse ajajärku, peamiselt kultuurilise ehituse, sotsialismi programmi teostamise ajajärku.

Lenin õpetas melle, et meie maad tsiwiliseerima peab.

Sm Lenin õpetas meile, et waja kõige pealt meie poolmetsikut maad tsiwiliseerida. Kuid peab aru saama mida see tähendab sm. Lenini suus, — poolmetslik maa — see pole sõimusõna. Muidugi, meil on olemas maaalad meie hiiglasuurel maal, mis, nii majanduslikult kui kultuuriliselt, peaaegu weel poolbarbaarsel, astmel asuwad. Kui Lenin sõnas „poolmetsik maa“, siis me mõistame, mida see tähendab. Kui aga Bernhard Shaw wõi miss Snowden (sõitis meile Inglismaalt sihukene daam ja pärast kirjutas kirjatüki sellest, et meil lutikad väga walusasti näriwad) räägiwad meile

poolmetsikust maast, siis pöörame endid täieõigusega nende poole ja ütleme: aga teie, kes te ennast kodanliku intelligentsi õieks, „parfume'iks“ peate, kes te olete? Just teie olete metslased, just teie olete tõepoolest weel poolbarbaarid, kui weel Inglise kuninga sallite. Waatke kord tseremoniid, kui Inglise kuningas parlamenti läheb. See on ju ometi keskaeg! Inglise parlamendi istangud — on lausa keskaeg! Nende töölis-ministrid seisid teenriwormis kuninga Georgi seljataga. Just teie, Bernhard Shaw'd, Chamberlaine'id ja Macdonaldid olete „poolmetsikud“, meie aga kõige kultuurilisem rahwas! (Kiiduawaldused.) Sest meie tõukame inimsoo eduwankrit, teie aga takistate seda.

Kuid sm. Leninil oli täieline põhjus meeletuletada, et ehk küll meie suure rewolutsiooni läbiteinud, ent paljus asjus weel tsiwiliseerimatud, — kirjaoskamine puudub meil weel. „Alles pärast kirjaoskamatusse likwideerimist algab tõsine kultuurtöö. Tsiwiliseeruma peab, — räägib sm. Lenin. Tema suust kostub see kogu maale, tema suust kantakse see edasi, kui kogu ilma töötawate kihtide suuremate salaihkete kõige parema väljendaja suust.

Sm. Lenini üleskutse peab meist kuuldama. Mingisugust uhkust ei tohi olla, mingisugust ninakust! Oma rewolutsiooni väärtust me teame. Kuid sellegi poolest oleme weel „poolmetsikud“, sellegi poolest weel kirjaoskamatud. Praegu astume meie uude tööpiirjoonde, mil tarwis on meie kodumaad tsiwiliseerida, meie Nõukogu Sots. Wab. Liitu tsiwiliseerida, seda

liitu, millele olude põimistiku tõttu au on juhtunud kodanlust wõita.

Ent meie oleme weel mahajäänud rahwas, kes selle üle mõtlema peab, et ainustki kirjaoskamatut ei oleks, et loobutaks kuradit uskumast ja samuti ka pappi. Igatähes, enam ettewaatlikumalt, kuid saawutama seda peab. Tarwis weel papp mahatõugata ja mitte lasta tõusta uut pappi, enam „tsiwiliseeritumat“, enam jesuiitlikumalt lähenewat, kui meie küla patjuschka, kes täna jumalast jutlust loeb, kuid homme samogonnist maiastunud purjus maas lesib ja seega oma enese wastu kooliõpetajale paremad argumendid kätte annab.

Kaswab uus kodanlus, tähendab kaswab ka uus papp, enam osawam, enam suhkrustatum, enam intelligentsem, kes ksendsi wõi jesuiidi eeskujul küla wäljutab. Temaga tuleb meil wõidelda. Meie asume täitsa ajajärku, kus haridustööline rewolutsiooni tegelaseks saab, kus agitatsioon ja propaganda haridusse sissepõimub. Kirjaoskamatuse likwideerimine on sama tähtis wäerind, kui rahwuswahelise wõitluse wäerind. Kõik need ülesanded on kokkusulanud ja piirid siin ainult tingitawad.

Oktoobrirewolutsiooni „walmistuskulud“ oleme meie tasunud.

Ligineb aeg, mil ütelda wõib: lõpeb eelajalugu, me asume sotsialistliku ülesehituse juure.

Walmistuskulud olid väga suured: maa laastatus, pikk waesuses wirelemise aeg, — kõik see on walmistuskulud. Kooliõpetaja ilma elamiswahendita, kooliõpetajanna ilma koduta, — ka need on suure Oktoobrirewolutsiooni „walmistuskulud“. Ei wõi öelda, et rewolutsiooni kerge teha on, — see pole see, mis Newski prospektil jalutada. Jah, meie proletaarne rewolutsioon on põhisügaw, üldrahwaline, ja maksab ta kallist mitte ainult wõidetule waid ka wõitjale, maksab kallist töolisteklassile, kes eestkätt kannatas, ja maksis kallist teile, kui töolisteklassi osale.

Walmistuskulud olid suured, kuid juba ligineb aeg, mil me ütelda wõime, et me ajaloole arwe ära oleme õiendanud. Meie walmistuskulud on täiesti tasutud. Me oleme karika põhjani joonud. Me oleme üleelanud blokaadi ja nälja ja puudused, ja kodutu kooliõpetajanna waatepilt, keda aidata ei suudetud, ning nälgiwa töölise waatepilt, — kõike seda oleme näinud, kõige selle kinnimaksnud. Nüüd aga lööb teistsugune tund, mil ainelised puudused minewiku hõlma wajuma hakkawad, mil me oma kooliõpetajannat kangelaseks wõime pidada, mitte kassikullaliseks kangelaseks, waid meie rewolutsiooni tõsiseks kangelaseks, kes jõudumööda töötama tuleb, et meie rahwast ülestõusta aidata. Jõuab see aeg, mil me kooliõpetaja ja kooliõpetajanna kohastesse elamistingimustesse wõime panna.

Kui meil praegu poolmiljoni haridustöölisi on, siis kahtlemata on neid 5 aasta pärast poolteist miljoni. Niipea kui kirjaoskamatuselikwideerimise küsimus lahen-

dub, niipea kui me enam kõrgemale kultuurtõusule üleläheme, — paraneb kahtlemata haridustöölise olukord märksa. Me rõõmustame praegu selle üle, et esimesed ajalehed külla tungivad, et külamees võib meie lehti saada. Kuid ligineb aeg, mil meil linnas ainustki kirjaoskamatut enam ei ole ja külas saabub aeg, mil kooliõpetaja ja kooliõpetajanna kultuuri mõttes kõige arenenumad inimesed on.

Siis on nad kõige kallimad inimesed oma rahwa keskel, inimesed, kellest teatakse: nad lükkawad rahwast edasi, nad tõstawad ta enneolemata kultuurastmele, nad annawad talle walguse, teadmised. Näete missugusele tulewikule me wastu läheme.

Kooliõpetaja on Lenini juhtmõtetele truu.

Me elame juba aasta ilma sm. Leninita.

Ma arwan, et Lenini kaotus teid sügawalt tabas. Te teadsite, et see polnud mitte ainult Wene rahwa juht, waid kõige rahwaste juht. Ma mõtlen, et see aasta, kui raske ta ka ei olnud, ikkagi lubab meil Lenini surma aastapäewal uhkusega ütelda, et me kindlasti teed läinud oleme, mida ta meile näitas. Teie kongress, see on üks selle tõendustest, sest et siin partei ja kooliõpetajate wastastikusel liginemises — Lenini ühe juhtmõtte teostamine on,

Me töötasime ja walmistasime kongressi jõudumööda enam-wähem tõsiselt ette, kuid, seltsimehed, paljad kong-

ressid ei tee veel ajalugu. Kongrees wõib meile kokkukõla anda, esialgse organisatsiooni, liitumise, kuid tõsine töö ise algab alles pärast kongressi, kui te oma kohtadele tagasi tulete ja etteseatud kawade teostamisele asute.

Tööd on ülepea-kaela. Peamine töö alustus alles nüüd, kui me wälismaa waenlased kaelalt ära saime. Põhi-hüüdsõna: kangutada meie maa wälja waesusest kõrgele moraalse ja materjaalse jõukuse astmele, tõsta ja teha temast kõigi kultuurilisem kõigist maist, saawutada seda, et sotsiaalne rewolutsioon kõigi eelmiste rewolutsioonide wilja pärandaks. Möödunud rewolutsioonides said kõik wiljad walitsewale klassile. Meie maa — on esimene, kus proletariaat pärast raskeid piinlemisi oma wõidutagajärgi kasutab. Millised küll need tagajärjed olema peaks? Kõigepealt üldine kultuur, see, et maad kättesaamatule kultuurilisele kõrgelele winnata.

See töö seisab meie ees ja me usume kindlasti, et igas mees- ja naiskooliõpetajas ja kõigepealt teis endis me leidsime tõelikke kaastõelisi, tõsiseid seltsimehi. Igaüks teist näitab, et ta proletaarse rewolutsiooni ulatusest aru on saanud, et ta aru on saanud, mille eest weri woolas, aru on saanud, et pole olnud õigemast õpetust, kui marksismi ja leninismi õpetus. Aru on saanud ja oskab teha sellest tarwilikke järeldusi.

Ma arwan, et päris ligi on aeg — ta pole enam mägede taga — kui tööline ja eesrinna talupoeg kooliõpetajat ja kooliõpetajannat, kui oma wendi ja õde-

sid vastu wõtawad. Ligi on aeg, mil kooliõpetaja ja kooliõpetajannaujud kättesaamatult säravad ses mõttes, et igaüks aru saab: näe, kus tõsine rahwa asja tege lane, näe, inimene, kes ennastsalgawalt ja lõpuni, elukutse ja mitte ainult ameti tõttu, andus tööle, mis rewolutsiooni eesrinna wõitlejat wäärib — kooliõpetaja tööle. Siis öeldakse: waat' kus Lenini õpilased, waat' kus inimesed, kes oskawad, olgugi wäiksemas ulatuses, teha seda, mida pärändas neile kõige suurem inimene, milline oli sm. Lenin. (Kiiduawaldused. Kongress laulab Internatsionaali).

Sm. Sinowjewi lõpusõna.

„Sinowjewi kirjast“.

Seltsimehed, ma sain palju küsimislehti, mis mitmekesiseid küsimusi sisaldavad. Mõnedel neist puudub otsekohene ühendus minu aruandega. Näiteks, on küsimislehti kurikuulsa „kirja“ kohta, mille Inglise lordid wõltsinud. Sellest jutustab teile sm. Tshitsherin, sest et ta seda küsimust teab sugugi mitte halvem kui mina. Ainuke minu suhe selle „kirjaga“ on selles, et ta mitte minu kirjutatud pole.

Linnakooliõpetajast.

Terwes reas küsimuslehtis toonitatakse seda, nagu pööraks me väga vähe tähelepanu linnakooliõpetajatele. Selle juures loen ma tarwiliseks lähemalt peatada. See asiolu, et me iseäranis allakriipsutame külakooliõpetaja ülesannet ja tähtsust, ei tunnista milgil tingimusel meie püüdu oma tähelepanu linnakooliõpetaja tööle nõrgestada. Tarwis ainult aru saada, et küla meil on palju raskemas olukorras kui linn, et kultuurjõudude puudus on külas kahtlemata suurem kui linnas, et külakooliõpetaja töö majanduslik olukord ka

raskem, kui linnakooliõpetajal ja et praegusel ajal küla kultuuri tõstmise töö on kõige tähtsam ja kõige erakorralisem. See muidugi ei pea tähendama, et linna kooliõpetaja töö tähtis pole ja et linnas meil juba kõik tehtud on. Naeruwäärt oleks nõndawiisi mõtelda. Niisama kui külakooliõpetaja ees määratu ülesanne on — läbiwiia laialist tööd talurahwa keskel, niisama on ka linnakooliõpetaja ees ülesanne linnatöölise keskkonnale lähemale asuda.

Linnakooliõpetajate wennastamine töölistega on juba alanud, samuti kui uue üliõpilaskonnagi wennastamine töölistega. Ma kuulsin, näiteks, punase üliõpilaskonna wennastamisest töölistega, mis Leningradis hiljuti sündis: kõrgemate õpeasutuste õpilased ja pedagoogiline personaal kutsusid oma poole mees- ja naistöölisi, näitasid neile laboratooriume, ülikoolide sisseseadeid, tutvustasid neid kõrgema kooli elu ja tööga, jutustasid selle sotsiaalsest koosseisust. Mees- ja naistöölised omakord jutustasid neile sellest, kuidas nende lapsed õpiwad. See wennastamine jättis sügawa mulje õpetajate, õppijate ja tööliste peale. Mitu korda laiemalt wõime ja peame meie seda praktiseerima esimese- ja teiseastms koolide suhtes.

Meil on linnas juba alanud lähinemine kooliõpetajate ja punase- ning merewäe wahel. Nüüd ootawad meie wabrikud ja tahawad saawõtada lähinemist kooliõpetajatega. Mul juhtus hiljuti ühel naistöölise ja talunaiste koosolekul olla, kus palju räägiti tööliste ja naistöölise püüetest kooliõpetajatega sidet luua. Ja

kui ma näitasin tarwidusele wäärilist tähelpanu kooliõpetajatele pöörata, siis leidis mu teadaanne tulist ja elawat wastukaja naistöölistes. Nad wastasid otsekohe: „Teie just kui oleksite meie mõtted ära lugenud, te aimasite õieti meie meeololu. Just seda me praegu tahame, nimeit see seisab päewakorras, seda me loeme tähtsaks“. Linna kooliõpetajanna peab seesugusele meeolule wastu minema ja alustama süstemaatilist lähinemist⁶ naistöölistega, kes seda silmpilku ootawad. Linna kooliõpetaja peab leidma terve rea teesid töölistele lähinemiseks, kes ka ootawad ja kooliõpetaja sõbralikult wastu wõtawad. Kuid kooliõpetaja peab töölise juure tulema kui seltsimees, ta ei pea milleski oma üleolemist allarõhutama. Niisugust ülalpidamist kooliõpetaja poolt, mis üleolemise teadmisel põhjeks, töölisel muidugi mitte ei salli, ja täiesti õieti ei salli. Tööline teab, et kooliõpetaja teadmiste poolest rikkam on, kuid samal ajal teab ta ka omale hinda, ta on wõitluse ja iseäranis wiimaseil aastail küllasel määral oma klassiteadwust wäljaarendanud. Kui aga õpetaja tema juure tuleb kui wõrdne wõrdse juure, kui seltsimees seltsimehe juure, siis leiab ta tulise wastuwõtu ja toetuse.

Meie partei ei taha sugugi mitte öelda, et linnas kooliõpetaja ülesanded ainult kooliseintega piirduwad, et linnas tema jaoks mingisugust ühiskondlikku tööd ei leidu, wõi et kooliõpetaja töö siin tähtsuseta on. Teid lähenemiseks on kooliõpetajal ja töölisel palju — nii üle ametühisuste kui üle mitmesuguste kultuuriliste

organisatsioonide jne., — kõiki võimalusi ei jõua üles lugeda. See töö alles algab weel ja pind on täiesti ettewalmistatud selleks, et teie siin tarwilise eduga esineda wõiksite.

Kongressi otsused ja kohad.

Paljud seltsimehed saadikud awaldawad weel ja weel kord rahutust selle üle, kuidas kõik see, mis siin meie kongressil ettenähtud, kohtade peal teostatakse: kas ei leia kooliõpetaja seal läbipeasematut arusaamatuse seina, ükskõikset wõi koguni poolwaenulikku olekut oma wastu? Selle kohta tuleb ütelda järgmist: keegi meist ei wõi töötada, et lähemate päewade wõi ka lähemate nädalate tõttu kõik lõpuliselt ses suhtes muutuks. Seks on aega tarwis.

Enesest mõistetaw, et kohtadel mõnikord wigu tehakse ja eksitakse, — seda pole me kunagi salganud. Kuid väljaspool kahtlust on, et partei keskkomitee, rahwahariduskommissariaat, kõrgemad nõukoguwõimu ja ametühisuste asutused kõik teewad, mis tarwis, et neid wigu ja ebaõiget taktikat kooliõpetajate suhtes kõrwaldada. Kuid 50% wõrra oleneb asi siin ka teist enestest. Ei saa mõelda, et kõik wead ja kogu wõõrastus kooliõpetajate wastu kohtadel tekkiks ainult administratiivse wõimu wõi seltsimeeste süü läbi, kes kooliõpetajate ees olewatest ülesannetest aru ei saa.

Ma ei tea, missugune nimelt osa siin, kuid ilmtingimata lasub üks osa sellest kooliõpetaja pääl. Enesestki mõistetaw, et kõik nüüd aru saama peawad, et kooliõpetaja sugugi enam seda pole, mis mõni aasta tagasi. Tarwis omada kindlust, kannatust ja arwestada meeleoludega, mis kogunisti mitte juhuslikud pole, waid seitsamast keerulisest sotsiaalsest põimistusest seletuwad, sellest raskest kooliõpetaja läbenemise ajalqost töötawaile hulkele, mida me minewikus üleelanud, Tarwis kindlat, energilist ja püsiwat tööd. Meie keske pole loorispreilised ja walgeid käsa. Siin on püsiwad nimesed, kes teawad, et nende ees suur ja raske tegewus on. Tarwis juba ette hukkamõista seda, kes esimeste äparduste järele meelt kaotab ja, mitte kohe tööd külas, wallas korraldada oskades, talle selja pöörab ja ütleb: „Ei sest tule wälja midagi“. Selleks, et meie tööd läbiteha, kordan, on tarwis püsiwust ja tarwis aega. Ei läinud kohe korda esimene kord, hakka uuesti peale, tee weel teist, kolmandat, kümmendat korda, kuni oma püsiwusega, oma energiaga ei näita, et tõesti töötada wõid ja töötad. Ma ei kahtle, et kongressi otsused ellu lähewad. Selle eest juba hoolitseme meie ja teie.

Tähelpanu talupoja mõistuse häälele. — Ära tema ebauske tagantkiida!

Wäga palju küsimislehti on pühendatud talurahwale, küla poliitikale ja majandusele. Sm. Rõkow eile rääkis mulle, et ka tema aruande järele tema samuti

palju küsimislehti oli saanud, mis samaseid talupoja majanduse küsimusi puudutavad. See on täitsa loomulik. See osa kuuldesaalist, mis endast külakooliõpetajaid kujutab, ei wõi niisuguseid küsimusi saatmata jätta, sest praegu on küla — partei, töölisteklassi ja kogu maa tähelpanu keskkohaks. Küla töö küsimused on väga keerulised ja on seotud meie maa kogu majandusega ja poliitilise olukorraga. Ma tahaksin selle küsimuse kohta ainult järgmist juure lisada. Külakooliõpetaja ja talupoja waheline lähedus on suuremal määral hääditöotaw ja lohutaw tõsiasi. Kuid ühes seega ei tohi unustada, et see lähedus mitte üksi määratud häid külgi ei oma, waid endas ka weel mõnesugust hädaohtu peidab. Hädaoht on ses, et kooliõpetaja, igapäise, igaminutilise tööga talurahwa keskkonnas, selle huwidega kokkupuutudes, mõnikord wõib lihtsaks arwustuswõimetuks küla kõnetoruks muutuda ja saada ühe osa talupoegade niisuguste meelsuste peegelduseks, mis me riigi hääkäekäigu seisukohalt sugugi mitte soowitawad ei ole.

Talupojal on olemas arwamised ja ka eelarwamised, — sellest on juba Lenin meile tihti küllalt rääkinud. Talupojal pole kaugeltki wähe wäiksele pere-mehele omaseid eelarwamisi. Iga marksist peab seda tunnistama, kuid samal ajal peab ta ka meeles pidama, et talupojal peale eelarwamiste on ka weel mõistus, — töö inimese mõistus, hiigla töötawa klassi mõistus. Ja külakooliõpetaja ülesanne sel alal on selles, et talupoja mõistust wäljendada ja, kus tarwis, ta ebausku waljastada.

Eelarwamisi on külas weel palju, nii usulisel alal kui poliitilisel ja mõnikord ka majanduslikul alal. Toon näiteks talupoja kadedusetunde töölise wastu praegusel ajal. See on nüüd väga laialdane meelsus külas. Kui ma ühelt kooliõpetajate rühmakeselt küsisin, kas tõi on, et külas talupojal kadeduse meeoleu wõrsub töölise wastu ses mõttes, et talupojale näib nagu oleks töölise elu väga hää ja temal halwem, — siis kõik nad tõendasid üleläälel: Ja, jah, nii see on! Ja nähtawasti on see tõepoolest nii.

Seltsimehed, kas peame siin kõiges asjas talupoja meeoleule järele andma? Kui talupoeg räägib, et 8-tunniline tööpäew linnas hellitus on, siis wäljendab ta wäikeperemehe eelarwamist. Talle näib: eks waata, suwisel tööajal töötan ma koidust koiduni, 15—16 tundi päewas. Linnas aga on 8-tunniline tööpäew. Meie kui marksistid teame, et see waade peegeldab wäikeperemehe eelarwamist, kes unustab, et kui ta suwistel wäljatöödel tõepoolest 16 tundi päewas töötab, siis selle eest talwel — palju vähem töölisest. Teadus on ammu juba tõeks teinud, et 8 tundi tööd — on füsioloogiline ja terwislik määr, mis annab kõige paremaid tagajärgi, kõige paremaid saawutusi töowiljakuse mõttes. Seda on ka suurwalmistuse kogemused tõendanud. Talupoeg aga, kui wäikeperemees, seda kõike ei tea ega wõigi teada. Talle näib, et kui tööline mitte 8 waid 12 tundi töötaks, me siis suurema töowiljakuse saaks, — waade, mis elus ja teaduses ammu ümberlükatud. Kas wõime osa küla seesugusele mee-

olule järele anda? Ei, siin on kooliõpetaja ülesanne mitte selles, et järemaidata ja tagantkiita, waid selles, et talupoega ergutada oma eelarwamistest loobuma.

Kuid naeruwäärt oleks mõtelda, et talupoeg eelarwamistest aina kokku on koetud. Kui talupoeg hinna järele küsib, kui ta ütleb, et ennem petroleum maksis 3 kopikat, nüüd aga 12 kopikat, kui ta niisamasugust kõrwtutiseadmist teeb riide hindade kohta, siis ei tegutse siin juba mitte eelarwamine, waid mõistus. Ja siin tarwis talle seletada, millest see tekkinud on, jutustada, kuidas meid blokaad, sõda ja nälg wäljakurnanud on. Tarwis ka jutustada talle, kuis riigiwõim oma wääramataks ja tähtsaks ülesandeks peab talupojale wastu tulla ja kuidas wõimalikult rutem hindu tasandada, kurikuulsad „käärid“ kokkusuruda jne.

Seltsimehed, neil kooliõpetajail, kes juba praegu ja edasi ikka tihedamalt ja tihedamalt talupoegadega kokku puutuwad, tuleb neid kahte külge silmas pidada. See on juba samm edasi, et kooliõpetaja talurahwaga, maaga kokku puutub, et talupoeg kooliõpetajat uskuma hakkas: sellega on meil käes tulewaste edusammude pant, tõsise kultuurilise wõidu pant. Seda tõeks wõttes peame meie külakooliõpetajale nõu andma: sa pead nägema, et on olemas hädaoht sind arwustuswõimetuks talurahwa mõnede nõrkade külgede ja eelarwamiste hääleto-ruks muuta. Sa pead oskama ka mahajäänud küla osa „wastu woolu“ minna. Esialgu sa, wõib olla, leiad siin waenulist olekut ühe osa küla poolt, kuid mõne aja pärast näeb talurahwa enamus, et sul õigus oli.

Kooliõpetaja ülesanne pole mitte selles, et „Äoluse kandle“ taoliselt igale välisele mõjule wastukajastuda, tema ülesanne on selles, et pikkamisi, rahuliselt, külma-wereliselt, olukorrale wastawalt külaelu eelarwamistele wastu panna.

Ainult siis täidate teie tõepoolest selle kohuse, mis nüüd külas teie pääle on lasunud. Partei ja nõukogu-wõim loodawad, et te oskate nende usaldust ärakasutada, oskate kõige wajalikumateks, wäärtuslikumateks, kõige kallimateks inimesteks külas saada.

Eelwäe osa ajaloolise ajajärgu wältel.

Waadake proletariaadi eelwäe, teme partei, palju-õpetliku eeskuju pääle. Meie kõik teame, seltsimehed et parteitu tööline enne wõimuwõtmist oli iseinimene wõimuwõtmise ajal — ta natuke juba muutus, kuna aga pärast wõimuwõtmist — ta on koguni teine inimene. Partei, kui töölisteklassi eelwäe, kui tema aju osa seepärast ongi suur, et see eelwägi alati — nii enne kui pärast wõimuwõtmist ja wõimuwõtmise ajal — üheks ja samaks jääb. Kogu aja jälgib ta meie klassi wabastusliikumise kõigil astmeil selle klassi ülesandeil terwena. Põhikihil muutuwad meeled tihtigi, ta kõhkleb tihtigi. Eelwäe osa, partei osa, ongi seepärast suur, et ta wabastus-rewolutsiooniliikumise kõigil astmeil iseendale kindlaks jääb. Seepärast on vähemusel, s. t. eelwäel, kes kauaaega vähemuseks jääb ja ainult

pärast enamuseks muutub, — on tal üleilmilis-ajalooline teguosa. Sellega seletubki praegu meie partei määratu puhaskaal. Mille läbi on wõidetud seesugune eriti suur puhaskaal? Sugugi mitte dekreetide läbi! Dekreete me hakkasime alles siis kirjutama, kui wõimu juure saime. Eelwäe määratu puhaskaal on wõidetud seeläbi, et ta mõnede aastakümnete wältel õieti töölis-hulkele teed näitas; ja siis, kui kogu klassi põhimass kõhkles ja küljestkülge wintskles, mõnikord waenlaste juure, es-eride, wähemlaste juure minnes, 9. jaanuaril pühapiltega käies jne., — jäi eelwäe teguosa endiselt suureks: ta näitas eksimata õieti proletariaadile ainust õiget teed. Ja kuna see sündis kümnete aastate wältel, siis wiis eelwägi lõppude-lõpuks kogu massi oma järele.

Sellest näitusest peaks kooliõpetajaskond õppima.

Ja kui parem osa külakooliõpetajaskonnast, kepraegu määratu talurahwa massiga kokku puutub, eelwäe osa tahab etendada, kui ta määratut üleilmilis-ajaloolist osa külas tahab etendada, peab ta oskama kõike seda tähele panna, mis seal sünnib, peab ta saama kõige edulise wäljendajaks külas, kuid ühes sellega peab ta arwustawalt küla eelarwamisi wastu wõtma, peab neile ennast wastu seadma, mitte alati „allawoolu“ ujuma, minema ka „ilma“ wastu, kui see teatud silmapilgul mitte talupoja mõistust, waid eelarwamisi wäljendab. Kuid see eelwäe teguosa ei ulata mitte ainult kuu wõi aasta, waid terve ajaloolise ajajärgu wälteks. Meie, näe, olemegi praegu sellel astmel, kus linna ja

küla majanduslik kokkukaswamine sünnib, sellel astmel, kus majanduslikul wäerinnal liit kõweneb. See aste wenib, wõimalik, määramata rea aastate peale. Siin tuleb kahtlemata esile ka palju küla eelarwamisi, ja kui kogu sellel ajaloolisel astmel eelrinnaline küla kooliõpetajaskond, parteiga sammu pidades, talupoja mõistust wäljendada oskab ja tema eelarwamistele wastu astuda, siis etendab ta tõepoolest edulist osa, üleilmis-ajaloolist osa.

Kodanlis-demokraatlik intelligentsi ajude pehastus ja mõtte kehwas.

Mulle on antud terve rida küsimislehti selle kohta, mida ma Bernhard Shaw'st rääkisin. Sm. Rõkow jutustas, et ka tema mitte wähe küsimusi sellesama kohta oli saanud. Paistab nii, et osa seltsimehi, Bernhard Shaw kirjatükki lugedes, imestanud olid, et Lääne-Euroopa intelligentsi seesugune silmapaistwam esitaja pea poolwaenulikul seisukohal meie wastu asub. Meile paistab siit selgesti osa kooliõpetajate imestus.

Seltsimehed, meie oleme näinud näituste waral meie endi keskel, kuidas meie oma paremad kirjanikud, näitame kas wõi Aleksei Maksimowitsh Gorki pääle, keda me kõik wäga hindame ja kalliks peame, — kuidas nad suuri poliitilisi wigu tegid, kui asi proletariaadi diktatuuri teguosa hindamisele tuli, iseäranis meie rewolutsiooni raskeil silmapilkel. Mida siis imestada pärast seda Bernhard Shaw üle!

Selleks, et te aru saaksite, kuiwõrd mitmekesistel keeltel me Bernhard Shaw taoliste inimestega räägime, jutustan ma teile ühe wäikse wahejuhtumise, mis tema nimega ühenduses. Pärast Wladimir Iljitshi surma sõitis Bernhard Shaw ühes teistega sm. Rakowski juure, et talle oma kahetsust wäljendada. Ta awaldas täitsa tõsimeelselt oma kahetsust Wladimir Iljitshi surma puhul, nagu oma moodi tõsimeelsed olid ka kümned ja sajad mitte-kommunistliku ilma esitajad, kes tundsid, et Wladimir Iljitshiga ajaloo näitelawal suurem inimene kadunud on. Ja et lõpulikult oma sõprust ja südamlikkust allakriipsutada, küsis Bernhard Shaw Rakowskilt: „Aga kas sm. Lenin jättis ka mingisuguse waranduse oma perekonnale, oma naisele, mingisuguse kapitaali, wõi ei?“ Meile teiega on selge, et meie siin inimesega igaüks isekeelt räägime. Ta arwab päris tõsiselt, et niisugune suur inimene, nagu Lenin, kõhuka kapitaali pidi järele jätma, ta ei saa arugi, milles Lenini tõsine pärandus seisab. Tal pole aimugi, et seesugused inimesed nagu Lenin, maailma ajaloo koguni teistsuguseid pärandusi maha jätawad. (Tormilised kiiduawaldused). Tal pole aimugi, et sm. Lenin tõepoolest kõige suurema päranduse maha jättis kõigile meile, kõigile teile, kõigile töötawaile kihtidele, nii meie omal maal kui ka kogu ilma töötawatele kihtidele. See on leninism, see on proletariaadi juhi juhtmõtted, mis kõigile kurnatud inimsoole õiget teed kommunistliku ühiskonna juure näitawad. Kui aga seda Bernhard

Shaw'le ütelda, siis peab ta kindlasti seda „belletristikaks.“ Tema jaoks on siin kõik arusaamata.

Näete, kuiwõrd ideeliselt kopitanud on kodanliisdemokraatliku Euroopa paremad esitajad, kes end tihti intelligentsina kujutawad. Seda seepärast, et ammu juba nende maal „wärsket tuult,“ (tormilised kiiduawaldused) rewolutsiooni tormi pole jalutamas olnud. Ja näete, seepärast on neil niisugune ajude pehastus. Näete, mispärast isegi paremad eksemplaarid sellest inimtõust, Lääne-Euroopa intelligentsist seda läpastust wälja lehkawad. Kui rewolutsiooni „wärske tuul“ tuleb, hääbuwad paljudki eelarwamistest.

Teie näete, et mitte ainult talupoegil pole eelarwamisi, waid ka Bernhard Shaw taoliste inimtüüpidel on eelarwamised, mis palju wiletsamad, palju vähem austust wääriwad, kui mahajäänud talupoegade eelarwamised. Meie teame, millest talupoegil need meeelolud wäljakutsutud, millest tekkinud. Talupojad elawad oma mahajäänud majapidamise tingimuses, talupoeg murrab kogu eluaja selga oma maalapi kallal, ilma sirutamata, ta on kirjaoskamatu, ei saa oma nimegi allakirjutada, sajaaastate jooksul on teda kurnajate klass orjuses ja pimeduses pidanud. Kõik ta elu ja töö tingimused on sarnased, et niisuguse loodusnähtuse seletamiseks, nagu wihm seda on, ta prohwet Eliast appi tirib. Kui intelligentsi haritud esitajad, nagu Bernhard Shaw, kes endid Euroopa kultuuri paremateks õiteks loewad, kui nemad kodanlikkudes pehastanud eelarwamistes tarduwad, siis on need meeelolud

just neile kõigewähem andeksantawad. Ja teie, seltsimehed, kes huwitusega nende töid loete, mõnikord isegi „püha hirmu“ nende „kättesaamatute“ inimeste ees tunnete, — ma soowitan teile mitte mingil tingimusel imestada, seda vähem hirmu tunda, waid asja peale täitsa kaineilt waadata. Nende meeoleolu, kogu nende waatewäli seletub sellega, et neil läpastanud õhk on, sellega, et äike, õnnistawalt mõjuw rewolutsiooniline äike, juba ammu üle selle maa pole läinud, kus nad elawad. Kui ta kord läheb, õhkkonda puhastab, siis parandab mõnigi neist inimestest oma aju nikastusest, sunnib nad korralikult töötama ja hakkab aru saama, mis asi on prolataarne rewolutsioon, töölised, talupojad, hakkab mõistma neid lihtsaid ja suuri asju, millest meie maa elab, kelle üle juba kolm äikest on läinud.

Bernhard Shaw kinnitas, et meie ta kirjatükki ära ei trüki. Kogu Inglismaal liigub lorijutt, nagu wõtaks meie tema näidendid stseenidelt maha. Meie ise trükkisime ta kirjatüki ära, meie ise trükkisime selleks, et töölistele ja talupoegadele näidata, kuidas arutawad wäikekodanlikud nõndanimetatud sotsialistid Läänes, kuid keegi ei mõtlegi ta näidendid repertuaarilt maha wõtta. Las' ta kirjutab weel kümme näidendit; kui nad kõlbawad, siis arwan ma, et neid ka nõukogu teatrites etendatakse.

Mulle jutustas üks seltsimees, kes Londonis II Internatsionaali pidustusel olnud, sellest armetusest, mida see 500—600 inimest kujutas. Sissepeasu eest makseti

meie raha järele 5 rubla kullas. Kogusid kokku kõik wanad muistsed taadid, tolm otse lendas neilt. Armetus äärmine! Väikest elustust tõi ainult grupp töölistikommuniste, kes tulid ja paendlaste „kontserdi“ oma Nõukogu Liidu auks toime pandud meeleeawalduse ja „Internatsionaali“ laulmise alla mattis. Need „härrad“ II Internatsionaalist on niiwõrd rahwast lahtirabelenud, et nad isegi meie elu tooniredelit, meie elutingimusi omale ettekujutada ei oska. Nad kujutawad omale kõike oma enda laadi ja eeskuju järele, nad mõtlewad et ka meil asi keerleb 500—600 inimese huwide piirides. Nad ei saa kogunisti aru, et meil rahwa põhisügawad kihid — kümned ja sajad miljonid üles on tõusnud.

Näete, mispärast, ilma Lääne kultuuri wiljast loobumata, neid mitte terwena, waid ainult osalt wõttes, sest et midagi ikka wõtta wõib ja wõtma peab, — meie milgil tingimusel ei pea endid tundma inimestena, kes „Lääne kultuuri Mont-Blani“ pääle alt-ülesse waatama peaksid. Ehk kui juba kord asi wõrdluseni läinud, siis — „kultuuri. Mont-Blan“ — see on meie rewolutsioon, kõige suurem tööliste ja talupoegade rewolutsioon. Kui praegu Bernhard Shaw weel jalutab, käsa seljataha pannes, nagu see ilmatark, kes reha pääle astus, ja mõtleb et ta meid ülalt-alla waadates näha wõib, — siis arwame meie ja soowitame Bernhard Shaw taolistele härrastele kõrgemale waadata. Siis näewad nad meid ja siis saawad nad aru, hakka-

wad liginema sellele arusaamisele, mis tähendab proletaarne rewolutsioon, mis kogu rahwa määratu kõrgusele hoowab.

Soowid kooliõpetajaskonnale.

Ma arwan, et wõin sellega piirduda. Peamine meie hüüdsõna nii linna- kui ka maakooliõpetajaile, on: sügawamale masside hulka! Meie ei pea milgil juhtumisel iialgi saawutatud wõitudega leppima, arusaades, et kui meie miljonid oleme saanud, siis aasta pärast tarwis saada kümned miljonid, arusaades, et meie agitatsioonist, propagandast, kultuurist iialgi liig palju, liig rohkesti ei ole, sest meie nõudlikkus on ettekujutamata määral tõusnud, kaswanud, meie aga seisame alles selle töö alguse ees.

Ma tahtsin lõpetada mõnede soowidega kooliõpetajaskonnale. Peab tunnistama, seltsimehed, et meil weel üks kolmandik kooliõpetajaid on, kes tööst osa pole wõtnud. Kongressi ülesanne on — seda kolmandikku juuretõnmata, saawutada seda, et kooliõpetajaskond wiimсени tormaks pää ees ühiskonna töösse, millest ma alles eila lähemalt seletasin. Kuidas seda saawutada — teate teie paremini kui mina. Teil on tuttawad, on sõbrad, kes teid selles aitawad. Tarwis jõuda meie wiimsema mahajäänud kooliõpetaja juure ja saawutada seda, et kõik meie kooliõpetajad ühiskondlikust tööst osa wõtaksid. Tarwis tõsta ka seda kolmandikku

mahajäänuid, keda weel ühiskondlikku töösse tõmmata jääb.

Teine minu soow: lähemale talupojale! Kuid pidage meeles, et talupojal on olemas nii mõistus, kui ka eelarwamine. Oskage ta eelarwamist tagasilüüa, kannatlikult, osawalt, arukalt, tagasilüüa kultuuriliselt, „pedagoogiliselt“. Oskage saada talupoja jõuliste, jaatawate külgede wäljendajateks, parema, eelrinnalise, edulise talupoja osa meelte wäljendajateks.

Kolmas soow: töötage iseendi kallal! Laiendage oma poliitilist, oma teaduslikku, oma kultuurilist silmaringi.

Seltsimehed, meie elame seesugusel ajal, kui rahwuswahelised küsimused mingisugused toredusajad enam ei ole. Meie elame seesugusel ajal, kui rahwuswahelised küsimused kõige kitsamal kombel meie oluga, meie eluga kokku on põimitud. Kui sõda lahti lööks, kui homme kodanlikud riigid meile uue sõja kaela määriks, siis kogu meie elu-olu, kogu meie algaw ehitustöö, kogu meie majanduslikud saawutused, kõik see paistaks uues walguses. Tarwis nüüd juba üksi oma kodumaa „õuest“ wälja minna. Tarwis õppida ka rahwuswahelisteski küsimustes põhja leida. See pole toredusasi, see pole kolmas roog, see on tarwilik nagu igapäewane leib.

Nii siis, töötage iseendi kallal. Tarwis aru saada, et me kõik wäga wähe teame, et waja on igäühel seesugust kultuurilist rewolutsiooni läbielada, et kogu

rahwa tõsisteks juhtideks saada, et nende ülesannete kõrgusel olla, mida ajalugu meile peale pannud.

Neljas soow: kool peab eluga sammu minema! Meie rääkisime sellest eila. Sammu eluga, — see on kõige laiem wormel, millesse peab oskama konkreetset sisu panna. Kodusõja aastatel tähendas see wormel „sammu eluga“: üheksa kümnendikku tähelpanu punasele sõjawäele, et ta waenlast lüüa ja wõita wõiks! Praegusel ajal tähendab see wormel: üheksa kümnendikku tähelpanu majandusküsimustele, talupoja ja tööliste liidu küsimusele, küla, rahwakooli küsimusele, kirjaoskuse asjale, meie maa tsiwiliseerimise asjale, millele seltsimees Lenin meid alati on kutsunud!

Ja wiies minu soow on: enam julgust ja energiat!

Ei maksa meelt kaotada esimeste äparduste puhul, mis olla wõiwad. Meie kongress aitab meil organiseeruda, kuid ta ei wõi meid kohe wabastada kõigist raskustest, mis seni olemas olnud. Ta ei wõi tasandada neid konarlusi, ei wõi kohtadel ühe päewaga lahendada kõiki raskusi, mis meie ees seisawad.

Enam julgust ja energiat! — näe, see on enamlaste põhiomadus, see on Lenini õpilaste põhiomadus, inimese omadus, kes tahab olla leninlane.

Homme päew on meie.

Täna lugesin ma lehtedest, et „auwäärt“ Adler, II Internatsionaali sekretäär, räägib; „See on väga tähelpanu wäärt, et enamlasted mitte marksismist, waid

leninismist rääkima on hakanud. Nähtawasti hakkawad nad marksismist ära taganema.“ (Naer.).

Kuid meie teiega, seltsimehed, teame wäga hästi, kuidas asjalood tõepoolest on. II Internatsionaal ja sotsiaal-rewolutsionäärid ning vähemlased ühes temaga, sammuwad kodanlusega koos tagasipoolle, meie aga, marksismi põhialusel, sammume edasi. Meie rewolutsiooni tõttu, Wladimir Iljitshi geeniuse tõttu, sobitasime meie tõeliku, elustatud, sõjaka marksismi elu külge, rahwaliikumise külge, mis miljonid kaasa tõmbab. Meie ei sea marksismile leninismi wastu, kuid meie teame, et ilma leninismita pole olemas õiget sõjakat, elustatud marksismi, seda marksismi, mis sügawamad põhi-kihid üles tõstab ja miljonid inimesed edasi kisub.

Õige, elustatud marksismi ja leninismi teostamise nimel, tema hulka desse wiimise nimel, on tarwis rohkem südidust, rohkem usku töölisteklassi ja talurahwa jõusse, oma enese jõusse. Seejuures ei tohi meelt heita nende wõi teiste nurjaminekute korral, waid peab teadma, et homne päew on meie oma, on kõrgema aate oma, rahwuswahelise proletaarse rewolutsiooni oma. (Tormilised, kestwad kiiduawaldused).
